

Benke László
A megőszült kert

Benke László

A megőszült kert

Nemzeti Kulturális Alap

© Benke László
© Hét Krajcár Kiadó

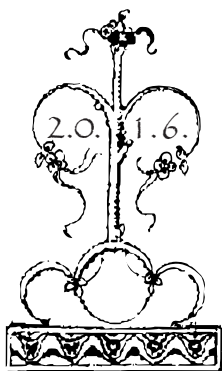
A fedélen
Egry József festménye,
Táj fákkal

ISBN 978-963-9596-96-2

Hét Krajcár Kiadó, Budapest, 2016
Felelős kiadó: a Hét Krajcár Kiadó igazgatója
Borítóterv, tördelés: Benke Attila
Készült Szekszárdon, a Séd nyomdában
Felelős vezető: Katona Szilvia ügyvezető igazgató

Benke László

A megőszült kert

HÉT KRAJCÁR KIADÓ – BUDAPEST

Szenvedéstörténetünk

1.

Anyám megálmodta apám,
muskátlis szerelem volt az álma.
Valóban úgy ment lánykérőbe
apám, piros muskátlis ragyogott
ünneplős kabátja gomblyukában.

1936-tól 1987-ig,
esküvőjüktől 51 évig
élt apám hűséges szerelme
anyám iránt,
s még azon is túl.

Amíg csak élt anyám,
2001. november 17-ig,
s hiszem, hogy azon is túl
él szívében apám iránt
megálmodott álma,
muskátlis szerelme.
Látom, hogy az ég ablakán
együtt néznek le rám.

Tiszta ámulat volt a lelkük
s ővelük az én gyermekségem.
Nem is tudom, mit néztem,
mit is láttam rajtuk.
Elégtek hitük és becsületes
szerelmük tüzeiben tiszta fehérré.
Egymásba olvadtak bennem.

Amíg csak élek,
muskátlis álmuk ég a szívemben.

De már eltűntem én e vágyban,
fényt faló sötétségben
bujdosom lakatlan szülői házban.
Senki és semmi sem védi
gyermeki fényem.

2.

Gondoljátok meg, gyerekek,
most, amikor újra eltévedt az idő,
hazánk nagybirtokosainak földjén
kizsákmányoltak hajladoznak
a fideszes-szocis-liberális-kapitalista
Magyarország megteremtéséért.
Gondoljátok meg, gyerekek!

Apám és anyám hozománya
'36-ban egy-egy hold föld volt.
'45-ben kaptak még öt holdat.
Hamarosan mind a hetet
bevitették velük a tszbe.
Alig egy emberöltő múlva
„szétvertük” a tszeket.
Mehettek és mehetnek földjükkel az öregek
a föld alá, a mennyekbe, ahová akarnak.

A bűnösök bűnére nincs bocsánat,
sem büntetés. De bűnhődés
bőséggel jut az ártatlanoknak.
1959-ben, amikor még akasztottak is,

főként munkásokat és miniszterelnököket,
mikor a bőrkabátos kizsákmányolók
újra lesöpörték a padlást,
anyám és apám elengedett engem Budapestre.
Hogy ne kelljen túrnom a földet.
Munkás lettem a Kapagyárban.
Kezdetben síncsavarokat válogattam,
zsíros kenyereket ettem,
és verseket próbáltam írni
a szabadságért, az emberi méltóságért,
a szegénység, úrhatnamság és szolgaság ellen.

3.
Piros barackfámra
földem menyasszonyával
a győzelem jelében
esküdtem örök szerelmet,
hogy én őt el nem hagyom.
Sziromhullása fátyolában
nem láttam a Gonoszt,
nem láthattam előre vereségemet,
de láttam nemsókára
tisztátalanná lett feleségemet.
Csikorgó lélekkel kidobtam
házamból az árulót, mégis visszajött:
„Megmosakodtam”
mondta szemembe nevetve,
„újra tiszta vagyok!”
Anyám és apám előtt
be is sározott engem,
követelte a részét.
Megcsúfolt, akit szerettem,

gátlástalan becstelenséggel
harcolt a házért – nem ám a hazáért! –
a Gonosz fattya.
Addig nem ment el,
míg a pénzét meg nem kapta.

4.
„Mentsük meg a fiúnkat, Apja!”
S eladták értem a házuk,
kifizették hiénájuk.

Elűzetett szülőföldjéről
háztalan apám és anyám,
elűzettek hozzám, Pestre,
panelmagányba, föl, a negyedekre.

5.
Hamarosan újra megnősültem
s négyen laktunk a kis lakásban.
Anyám és apám akkor már előre látta,
nem várhatja meg két unokáját.
Nem várták meg, hogy az új meny
kirúgja őket;
négy éven át éjjel-nappal
hazakészülődtek.

6.
Pestszentlőrincről villamossal
jártak a nagycsarnokba,
nyugdíjasként húzták az igát,

pincétől padlásig
hordták-vitték pultra az árut,
dolgoztak hajnaltól szakadásig.

7.

Négy éven át, életem át
dolgoztak, imádkoztak, reménykedtek:
„Csak még egyszer segítsen
haza bennünket az Isten!”
Falujukban telket vettek,
kétszáz kilométert utaztak oda,
kétszázat vissza,
vonatoztak, hétvégeken építkeztek.
S megérték feltámadásukat.

1974 húsvétjára felépült
falujukban a házuk.
Elköltöztek Pestről,
boldogan hazamentek.

8.

Ablakukban
kicsit még kivirágzott
anyám és apám
muskátlis szerelme.

9.

Húsz év múltán merenghetek:
milyen volt szőkesége...?
Második feleségem is elhagyott.
Ő is követelte lakásunkból a részét.

Szerelem-árulásunkban
gyerekeinken megosztottunk.

10.

1910-ben, mikor apám született,
a magyar nép még reménykedhetett,
akkor még egészben volt MAGYARORSZÁG.
Bánatában és örömében az én apám
még harmincnyolcban is dalolhatta:

*Krasznahorka büszke vára,
Rászállott az éj bomálya,
Magas tornyán az őszi szél
Régmúlt dicsőségről mesél.
Rákócziak dicső kora
Nem jön vissza többé soba.*

Hegyeink között, a Kárpátok alatt
már tizenötmillió
fájdalmas hangú tárogató
sem tudná elsiratni sok-sok siratni valónk.
Azt, hogy ellenünk mennyi bűnt követtek el!

S hogyan tudott meghalni apám
77 évesen, v é l e t l e n ü l
j ú n i u s 16 - á n.
Belezavarodtam,
ahogy belezavarodott
történelmünkbe annyi sorstragédiánk.

Mikor anyámmal apám sírjánál
kellett volna csendben állnom,

N. I. kivégzése és újratemetése napján
reménykedő tömegben vártam
a Hősök terén boldogabb jövőndőnk.
Hazánknak álmodtam szabadságot.
Rajtunk ott is irtóztató csúfság esett.

11.

A legújabb tőkefelhalmozás éveiben
ismét szorgalmasan adták-vették
az országot és népét.
Baromvásáron. Sok kicsi és sok
tömegméretű nagygyűlésen.

Szégyen, mennyit tüntettem akkor!
Ostobaságomban a hazaáruló
kétféjű „elit” szekerét toltam.

Huszonöt év alatt
nyolc miniszterelnököt emeltünk föl
és etettünk a tenyerünkéből.
Kölcsönökből, segélyekből éltünk,
és még élünk! – Szégyenérzet nélkül
naponta fogadtuk el,
hogy végünk van, végünk.
Túl drága a legrosszabb demokrácia,
túl sokba kerül
a tékozló állam, a kormány és a pártok
túlduzasztott apparátusa,
túl sokat esznek
a hazai és nemzetközi zsványok.
És nem laknak jól soha!

Csúfságára nemzetünknek,
felejtve régi vitézségünket,
részegen és tunyán
felfaljuk népünket,
anyánkat, apánkat, hazánkat, gyerekeinket,
szentséges Istenünket.
Mivé lettünk! Mivé tették nemzetünket!
Válasszatok!

S az istenadta nép
széttárja üres kezét:
nincs miből – mit csináljunk? –
nincs vezér.
Sír és kacag,
kézcsókot és barackot ad
minden választott bohócának.

12.
Szegény apám és anyám
mint Krisztus a kereszten,
túl sokat szenvedett.

Amíg csak élek,
siratom őket és vérzek.
De ők tiszta szívűen
mosolyognak ezen az egészen,
mióta valóban meglátták az Istent.

Vezérlő csillagunk vesztén

Ki a kertbe!

Vezérlő csillagunk vesztén
ne feküdj hanyatt,
ne add meg magad,
energiád is elvész.
Menj csak ki a kertbe,
nézd megőszült fáidat,
lombok közt a házadat,
hogy itt mennyi munka van!
Ha nem végzed el, véged!
Nyíljon ki benned az élet,
nyíljon ki a növények szerelme,
adj inni a virágoknak,
dolgozz és olvass egy kicsit,
s a kerek szemű hold alatt
álmodd, hogy álmodom veled:
virágozz, édes nemzetem!

Ásó a kertben

A múlt időben kijöttem egy kicsit,
kijöttem, és ások őseim kertjében.
Néha meg-megállok. Valamit keresek.
Talán a kenyerem, vagy talán az Istent?
Készítem az ágyat magnak, palántának –
Eszternek, Nórának? Őértük forgatom
fel a földet mélyen? Kiülhetnek ide
imádni a napot, Isten tenyerére,
Bálinttal, Danival, Miklóssal, Atival,
hatan is vagy négyen. Amit már felástam,
s ahogy még elérem, hosszú gereblyémmel
jókorá darabon elsimítom szépen.
Mint a bűneimet. De azt már nem értem,
hogyan a csodába jött ki ide ásni
Magdolna és Mária, s hol lehet az apám,
hol van az a férfi? Csoda, hogy nem értem,
mért kell az ágyáson mások lábanyomát
folyton gereblyézni? S Mari mért nem érti,
mért megy el a gyerek? Így kell elvérezni
ágyon és ágyáson? S hajlongva és mászva
irgalmatlan nézni, hogyan tüntessem el
a kényes cseppeket? – Mielőtt elesek,
kicsit most megállok. Néha így állok meg,
néha meg úgy ások, mint akinek éppen
tántorog a lova. Egyszer-másszor gyorsan,
mint a szerelemben, sáros tenyeremmel,
most meg komótosan, karommal törölöm meg
gyöngyöző homlokam. Mélység és magasság
feketedik-kékül vörösben és gyászban

alattam s felettem, míg csak nem találom
kezemben az ásót s magam a nyeregben.
Nem tudom, hogy van ez, megőszült jó anyám,
nem tudom, hogy lehet. A múlt időben
egyszer majd elvállik, mit is kereshettem,
s hogyan maradhatott leszúrva az ásó
kinn, a fényes kertben. Ha majd a sötétség
elvállik a fénytől égen és veremben.

Romlott hazámhoz

Őrizgetlek, fölkelő napom,
őrizgetlek, sugaras ének.
Te tiszta, hazudott szerelem,
romlott hazám, Szerelmesem,
szépségem és reménységem,
nem védtél meg, elvesztegettél.
Mégis maradj meg nekem
napnyugtáig vigaszomnak,
napkeltémtől beboruló élet
ezüstös felhőszegélyének.

Szemlélem a házam

Még nincs jövődő itt,
de majd lesz.
Érte vagyok én
az akarat gyermeke.

Két kezemmel
építettem házamat.
Kinek? Minek?
Jövendőnk fiainak.

Hagyni kell valami jót
magunk után.
Fiaink s az unokák
emlékezzenek.

Két házat építettem
fel a romjaiból.
Nem hivalkodó palotát,
csak két kis falusi házat.

Három fiamnak,
hét unokámnak.
Végszükség esetén
elfér benne mind.

Té is elférsz benne,
Szerelmesem.
Itt a fiadnak is
békés helye lehet.

Én megtettem,
amit megtehettem.
Erőmből ennyi telt.
Köszönöm Istennek.

Hétvégeken, létvégeken

Jó volt, hogy főztél nekem
hetenként egyszer, kétszer,
azokon a drága hétvégeken
kezed alá a konyhában
hagymát, krumplit pucolhattam,
jó volt, hogy veled főzhettem,
konyhagőzben, fűszerillatban
ragyogott bennem az élet.
Hétvégeken boldogság volt veled
együtt főzni, gyertyát gyújtani,
szépen terített asztalunknál
ünnepi volt a fény, a lélek,
jó volt keresztet vetni, imádkozni,
ebéd előtt is jó volt a csókod,
jó volt egymásra mosolyogni,
jóízűen enni veled az ételt,
s jó volt megköszönni szépen,
hogy annak neve legyen áldott –
jó volt veled hétvégeken,
az élet végén, százszor.

Ketten a forrásnál

Hanyatt fekvé tegnapi szerelmeskedésünk ágyán
az éjszakai fűből a te szemeddel nézem
a hatalmas égbolt csillagait.
Aranypettyekkel behintett végtelen
sugárzik rám, remegve élem
meztelen bőröd jázminillatát,
tiéd vagyok újra meg újra, rezgő energiám
lűktet rezgő energiáidban.
Eláll a fűszálak lélegzete, hajladozva
harmatozik a föld, lelkünk örömére
testünk gyönyöre csillan.
Fehér felhő úszik át fölöttünk
az éjszakai égen,
benned élek és ringatózom, s te bennem.
Szemedben ámulat csillan,
arcom lehajtom előtted, most fölemelem,
így magasztallak égnek és földnek.
El-eltűnődik lehunytt szemhéjad alatt
magányos lovasod; elvágatok tőled, megállok,
visszatérek, titkos erőid finom lepke-lűktetések,
vérköreimben reszketek érted.
E boldog pillanatomban jobban szeretlek,
mint tegnap, jobban szeress te is,
mert minden elromlik az ég alatt,
körülöttünk ravaszság és gyűlölet tombol,
egyedül a szeretetünk maradandó.
Meddig lehetünk még e tiszta magaslaton?
Légy velünk sokáig, Élet, forrásunk vagy,
ölelő karunkban csillogsz.

Éva csókja

Teremtőm akaratából
pártalan vágyakozásomban
álmomban ért a számon
az első asszony páratlan puha csókja.
Kertem aranyfényében
ránk mosolygott akkor az Isten.
Irigyelték a Föld, a Víz, a Fény angyalai
valamennyien, a növények és a madarak, mind.
Elámultam Éva csókjától, szépségétől,
teste forróságától, az édeni csendben csak az ő
meg az én vérem zúgott
egymásba fonódó galaxisunkban.
Velünk volt egészen hajnalig,
és velünk is maradt az Isten.
Éva hangjában, sok kis nyüsztésében,
vállamon kiskutya-lihegésében, fekete hajában,
teste újabb és újabb rándulásában,
szeme íriszében napkeltétől naplementéig
a rengő tenger végtelenjében
hullámozott velem az ő hajója.
Ölelő kék körben fénylünk azóta,
lenyűgözve az öröm teljességében.
A mindenség részegese lettem Éva csókjaitól.
Teste és lelke éhségem növelte,
jóillatú nedvével ajkamon
nem kételkedtem tovább a szerelmében,
egyre mélyebbre hatoltam vibráló testébe,
s szétolvadtam benne, édes Istenem!

Mariann, Van-Van, Éva

1.

Itt guggolt a kertben hét évig Mariann,
növényeket, virágokat ápolt, öntözött;
megszakasztotta és meg is gyógyította
szívemet, jókat nevetett rajtam:
hanyatt repültem neki édeni birodalmamban
a gyepre, mégis elment hirtelen – elég volt neki;
szabadságát és függetlenségét keresi.

2.

Fenyőfáim közt, a pipacsosban
átlátszó fehérben két évig itt röpködött
Van-Van; és oly könnyedén elröppent,
mint a heverőmön gyújtott-oltott gyönyörök.

3.

Teremtett kertemben már tizenkét éve
nézem növényeim csodás növést.
Hetvenkét évemből már három éve
Évának pengetem legszebben lantomat;
kint zeng, bent zeng, testben és lélekben
fiatalít engem, ereje teljében műveli a kertem,
hetenként kétszer főz, mos, szeretkezik velem.

Kívül

*„Kívül vagy!”
G. Komoróczy Emőke
figyelmeztetően mondta*

Kívül immár minden körön
kinyitogattam börtönöm.
Ajtóm s ablakom kitarva
nézek le e szabadságra.

Akkorákat nevethetnék,
szétrepedne a messzeség.
Bánatomban szellőzködöm
rongyolódó délkörömon.

Nem nevetek. Bőségünkről
lemondtunk rég, jó kedvünkért
enyéimmal fohászkodtam,
Istenünk is rég elvették.

Engem ugyan nem bánt senki,
kész vagyok, ha el kell menni,
de a párom, s három fiam
ugyanaznap alázták meg
ugyanazzal: „Ki vagy rúgva,
nem dolgozhatsz, elmehettek!”

A hazugok, alávalók
nekem nem tudnak ártani,
kiélik hát bosszújukat

azokon, kik belül vannak;
megalázott gyerekeken,
akarva vagy akaratlan.

Országunkat alázzák meg,
munkával itt, ott anélkül,
a népemet, napról napra.
Ha dolgozol, belekékülsz!
Nem dolgozol? Belekékülsz!
Nagy a világ, rabszolgának
akárhova elmehettek!

S én csak állok és csak nézek
szabadon az ablakomban,
mérgemben és fájdalomban
úgy vérzek el, mint az alkony.
Pirosból jó feketébe
vérzik el a népünk lassan.

A megvetettek

Háltak az utcán

József Attila

A megvetett és megtűrt emberek
kiszorultak innen és amonnan.
Nem lehetnek ők már itt sem meg ott sem.
Hová legyenek? Végük van, te Isten!

Nem a halál a legrosszabb

Nem a halál a legrosszabb magány,
hanem ha nem tehetem azt, amit tenni kellene.
Hol találom meg otthonomat, hazám,
hol találhatnám meg végső nyughelyem?

Ki tehetné mérlegre tetteimet?
Szeretteim, barátaim mind meghaltak,
fiaim és unokáim mind elhagytak,
boldog-boldogtalanok szanaszét szórattak.

Béke, ha volt, csak annyi volt nekünk,
jó sok krumplit vethessünk magunknak.
Fákat is ültettem, de szép piros almáim,
sárga körtéim éretlen hullottak, rohadtak.

Virágot neveltem szépségnek, méheknek,
rabja lettem létező, nemlétező képeknek,
kaptam az égtől napot, ezrével szikrázó csillagot,
jó volt, ha nézhettem, alattuk majd elboldogulok.

Szorgalmas és büntelen munkás voltam s vagyok,
mégis minket büntet az Isten is szüntelen.
Készen van a világ, íme, nagyon jó,
csodálom a rendet, működése nem változtatható.

Szorozhatom magamat s osztatom,
kikapcsolhatják életem, mint a villanyom,
s veled, Uram, a jó puha földben, amint leesik a hó,
örök világosságban fényeskedni jó.

Ima hajnali órán

*2016. január 1-ig
40 ember fagyott meg Budapesten*

Mindig elveszett
és el is veszik a rend,
melynek vezetői
a szegények szenvedésein
élnek,
csalnak,
hazudoznak,
gátlástalanul gazdagodnak,
önként vagy parancsra
elaljasodnak.
Veszítsd el,
Isten,
a bűnösöket,
a bünteleneken élőködőket,
de adj erőt
a szenvedőknek
balsorsuk túléléséhez.
Ments meg, Uram, minket!

Majdnem elhittem

Felkavartuk a mocskot, és nem bírunk vele.
Emberi fajom örvénye forgat,
iszonyodom és szégyenkezem,
mekkorát vétettünk magunk ellen!

Láttam a félig embert, félig állatot,
szívemhez dörgölőzött,
megérintett a szégyentelen dög,
s leírhatatlan vicsorgással leköpött.

Bárhova megyek,
nyomomban liheg,
félek tőle és undorodom,
nyálzik irgalmatlanul,
beszennyezné a lelkemet,
beszennyezi forrásaink.
Sárrá válik dögleheletétől
szentséges életünk.

Mélybe húzó örvényei
világok pusztulása –

fölötte állok fehéren,
valahol Délen, Északon,
Keleten és Nyugaton
Teremtőnkhez száll föl sóhajom:
Neked e szörny mire kellett?

S kigyúlnak fönn a csillagok,
csillagaim, holdam és napom
sugaraí vibrálnak arcomon,
békességre vágyakozom,
de fénnel, csennnel, képzeletemmel,
mutánsok játszanak életemmel.
Már majdnem
elhitem, hogy megmenekültem.

Szerelemvirág

Belső ablakomban nyílik
a szerelemvirág,
csendben ragyognak
fehér szirmok, bibék.
Ma nélküled száll fel velem
a szobám, sötét van itt,
s e mély sötétben
nagy zöld levelek hajolnak
engedékenyen, puhán,
két karod és combod.
Bújtass el, te jó, te lágy
virág, szerelemvirág.

Virág a roncsársadalomra

Roncsársadalom temetőjében járok,
hoztam magunknak egy-két szál virágot.
E síron virág most nem terem, csak gaz,
roncsársadalom rohadozik, látom
porló emlékeim roncsvirágok alatt.
Én vagyok az ott, és itt is én vagyok,
onnan kellene előkaparni magamat,
az álmodozó kamaszt, az örök gyereket.
Mennyi tervem, mennyi vágyam volt
e földön, fölgújíthattam volna a kihűlt poklot,
de csak a hűtővízig jutottam el.
Néztem a rendőr kezében lendülő gumibotot
– fiaim hátára már vízágyú jutott –,
szégyenkeztem és féltem is, azt hiszem,
bármik megalázhatnak rettenetesen:
macskaköveken csörrent a homlokom,
hallottam a csikorgást, sínek pályaudvarán
szikrázott szívemben a megcsúfolt remény.
Az is lehet, hogy csak egy költemény
próbált megszületni, s hamvadt magában el.
Napról-napra fájón kerestem a vigaszt,
s életünk megállíthatatlan esteledett.
Örömeben és fájdalmában velem akkor is
mennyi testvérem várakozott, látom magunkat
vérben és verejtékben, hullásra eleve készen,
évszázadokon át külváros-szélien, Rákoson;
haragunk és szeretetünk meg-megremegett,
mint a föld mélyén fel-felizzó erő.
Lebegve szálltak szemünkről homályos ködök,
s ahogy a nap kelt a rákosrendezői huzalok fölött,

a fagyos síneken vérharmat csillogott.
Akkor még talán méltó lehetett volna a halál.
Ki tudja, hányszor járta át sötét és nehéz
gyász és fájdalom a lelkeket, de nem volt szabad
forradalom után sóvárogni, dühöngeni sem,
mert bezártak vagy kizártad magad.
Szégyenkező közönnyel takargattam
én is az önérzetemet, sok sérülésemet.
Bújva önmagam elől tagadni próbáltam
vereségemet, így hát dalra kényszerültem,
szerszámosszekrénybe bújva verset írtam
hasznosabb cselekvés helyett, a drótkerítés
belső oldalán láttam, vágyaim milyen semmiségek;
nem is tudom, miért s hová is szaladtam,
hogyan tudtam meghúzódni itt magamban,
s ki lehet az, aki elő-előbukkan belőlem,
és vallja és vallatja elhúzódó tragédiánk.
De már nem tudom tisztán, sem sehogy,
mit akar velünk az élet, s hogy mit is akartam –
Hajnalban, libasorban, álmosan
bejáró félpasztorok voltunk, hallgatag
félmunkások, én se ágáltam soha, kezdetben
óránként négy-ötvenért dolgoztam,
hat-tizenöt előtt bélyegeztem
minden reggel, később óránként
hét forintot kaptam évekig.
Pergett és szállt a vaspár a drótkéfé körül,
pucoltam, festettem rozsdás vasoszlopokat,
csillén toltam súlyos vaslemezeket,
olykor még szaladtam is velük, könnyedén.
Játszani akartam, mint a guruló vaskerék.
Tizenhat évesen már benne voltam a korban,

tátva is maradt a szám a mohó lemezvágó előtt,
ahogy a zsíros kenyeret haraptam,
úgy harapta éhesen ő a vaslemezeket.
Megrendült a véres-olajos föld a lábunk alatt,
s a titoktól valahogy boldogabb lettem egy kicsit.
Velem nem történt ennél különösebb dolog
talán soha; a föld a gondolattól is meg-megremeg
bennem azóta is, a kihalt kovácsműhelyben ugyanúgy,
ahogy legbelül, egy-egy költemény szívében,
agyonmosott, fakó munkásruhám alatt.
A roncsársadalom ott és akkor úgy keletkezett,
hogy felszaggatták a gyárudvaron a síneket is.
Ki tette ezt? A megtévesztő új tulajdonos, aki a jelben
háborút üzent, s cinkos szolgálival
hatalmunkon megosztzott; úgy már törvényesen
rabolhatott, amikor éppen rabolni akart.
Nemcsak a rossz, a jó is szétverettetett.
Hiába akartuk, hogy életünk a mi kezünkől
virágozzék fel, a nép csak arra való, hogy terelgessék
és megölessék, ha a régi és az új urak útjában áll.
A roncsok alatt sírjaink virágoztak fel. A jövődönk.
Álmaink egy-egy ritka látomásban a roncsokon
ahol ki-kihajtanak, kezében virággal,
térden áll egy kis kamasz. Büntelen
bűnhődik értünk és miattunk eleve,
a tisztaság jövődő gyermeke.
Majdnem roncs már a sok-sok méregtől, gyásztól
és sok-sok szelídségtől ő maga is.
Elmúlt hetven éves, bűnhődünk vele e hazában
sokmilliónyan, s megértjük, ugye, a győzteseket.

Forró köveken

Agyvérzés közeli állapotomban,
megyek éppen a királyi vár
romjai felé, szikrázik agyam,
szemem fényes pókháló lepi el:
– Hogyan szeresselek, hogyan szeresselek?

Itt omlok össze kudarcomban,
mint a kövek,
egy összeomlott kőrakás leszek
e forróságban magam is.
Mert másra néztem, mint a Nap.
Percről percre átkozódik,
hogy magyarnak született,
gátlástalan fájdalomában
szétárad benne minden indulat,
mint aki csak pusztítani és önpusztítani tud.

Jönnek-mennek az úton angolok,
oroszok, németek, kínaiak,
rajta kívül senkim sincs, rosszul vagyok,
egy román angyal pohár vizet ad.
Ha itt halok meg, ő sem tudja,
hogy magyar vagyok,
kihalófélben levő, szerelmes magyar.

Felettünk az ég hiába kékül?
A maradék szerelem
haldoklik a forró köveken.
A feltámadás reménye nélkül?

Vádbeszéd

Mért nem maradt arcod fenn a fényben,
mért kellett neked ide születni?
Lehajtott fejjel szomorúságba dűlve
húzni a semmit, baromi igád
nem tudad elviselni.

Mentél az egyirányú úton
szembe a fényes csordával,
egyedül az ismeretlenségben
– hová juthattál volna?
Boldog akartál lenni e vaksötétben?

Hová tűnik e földről az ember,
hol van? Te öntudatlan részeg,
majdnem holtan
találtak rád a közös klotyóban.
Mint akit az Isten is elhagyott,
bor-sötéten fénylett
öledbe hullott homlokod.

Boldogtalan mámorba veszve
mivé lett büszke-szép fejed!
Nemhogy nem tudtál engem,
„a szegényt”, fölemelni,
összerogytál az utcasarkon,
s bezuhantál, *Ideáлом*, a kapualjba.

Sokáig dédelgetted, titokban szőtted
családról szerelmi álmodat,

s szemedben a remény kihűlt.
Hiányaidba, fohászkodásaidba
ki tudja, hányszor pusztultál bele
– – most itt, tegnap máshol.

Mióta eltékozoltad Istent,
összerugdosottak gyermeke,
hited, erőd, önmagad árultad el.
Hová kerülhet anyjától
a gyermek, hová az emberi vágytól,
mikor elvész a tartás,
s dolgozni se, élni se akarsz.

Elhasznált zsebkendő a remény.
WC-be bújtál sírva, fuldokolva,
mindegy, hogy lerongyolódott
vagy túlzó vágyak
rogyasztottak emberalatti sárba.
Alig bicegő szíved önsajnálatába
hullva már csak remegni tudtad,
hogy téged senki sem szeret.

Te sem tudsz szeretni már,
célszerű szegény, megvet az új polgár,
hogy nem tudsz gyűlölni sem,
se összefogni senkivel, csak a pohár
sóvárog érted életed romjainál
s te a pohárért;

ha nem alkalmazkods
e világhoz, a világ átlép rajtad,
elmegy, magadra hagy.
Állhatsz egyenesen, elzuhanhatsz
részegen, ha nem hajtasz hasznot
senkinek, csendben hagynak, hogy belehalj!

A falakon torzult árnyak
törötten inganak, egy sötét alak
sápadt neonfényben púderez
a hosszú-hosszú útra
korán megsárgult arcodat.

Mióta temetlek én is! Menekültem,
hogy rád se nézek többet.
Ne nyíljon riadt szemedből
életemre döbbentő ígézet:
„vállald sorsomat!”

Nem tudlak felemelni én sem.
Rád rontom inkább a szemfedőd,
színed előtt bevágom az ajtót,
s rémülten elfutok előled.

Gyere!

Gyere, barát,
vagyok és vagy,
vagy és vagyunk,
élünk,
halunk,
a legtöbb te vagy,
barát,
Jézus te vagy,
Jézus vagyunk,
hozd el
tragédiád,
gyere,
igyál,
barát,
iszom veled,
ölj meg,
ragály,
halj meg,
ragály,
iszom veled,
úgy sincs
feloldozás,
úgy sincs
megtisztulás.

Elűztem

Elűztem Évát,
és most fáj a szívem utána.
Nem vigasz a vers sem,
bánatom is hiába.

Szégyenemtől ég a fű,
ég a fa, kertem minden bokra
e lassú elmúlásban
hosszan harangozza:

egyedül halsz meg, Ádám!

Torzul lelkem

Torzul lelkem hiányodban, Szerelem,
hol vagy erőm, hová lettél, Istenem!

Megöntözöm virágaid, alkonyul,
kicsit könnyebb, elmém már-már elborult.

Rossz vagyok, lám, kihalnék e világból,
bánatomtól, terméketlen vitáktól.

Elbujdostam, nem látok a szégyentől,
nincsen hírem Istenről, se emberről.

Ki tehetne jót e földön, valamit,
a gyűlölet mielőtt még elvakít.

Nem tehetek soha mást, csak szeretek.
Még akkor is, ha megfeszítenek.

Merengés

Istenkereső útjaimon,
amennyi még hátra van,
néha már-már úgy gondolom,
inkább elhagyom magam.

Őszi kertem bokrain
tisztán látom, színre szín
a maró kétely s a könnyű hit
egymásba gomolygó fodrait.

Jó lesz a remény is újra;
születésem óta hittem,
a lassan hervadó semmin át
egyszer megszólít az Isten.

Ha majd fehérbe öltözöm,
s nem kell vágyakozni már:
Öleld át a vállamat,
s hagyj egy kicsit még ideát.

Őszi levélhullásban

Az őszi levélhullásban
két nő ment előttem a fák alatt.
Egyikért meghaltam volna,
másikért a szívem még verni akart.

A magában kanyargó ösvényen
nem is tudom, hol maradtam el.
Már azt se tudom meg soha,
egymásnak e nők mit mondhattak el.

Most is előttem mennek az úton,
látom az őszi levélhullásban
lassan távolodó alakjukat;
utánuk küldöm lenyugvó sugaraimat.

Szilvafalányok

Szilvafalányok, szilvafalányok
meghalnak bennem a sóhajtások:
Gyertek már le a mennyekből!

Ó, ti földreszállt szilvafalányok!
Elűzött benneteket Éva a szerelmével,
a termést virágjában elvitte a fagy,
siralmasan állok s nézek, mint a fa,
milyen lágyan ejtitek el angyali ruháitokat.

Forgolódom utánatok, kerülgetlek
benneteket tavasszal és nyáron is,
már ősz van, lesem a termést, mindhiába.
Nem lesz befőtt, sem lekvár, nélkületek
mászhatok én már a pálinkafára!

Hóhullásban

Ismerem vágyaim és lelkem mélyéből,
hogyan is néztem jégvirágos ablakunkon át
a hóhullás tiszta nyugalját
otthonunk kályha-meleg fészkéből.

Vissza-visszaköszönő gyerekkorom
öregedő arcomban csöndesedik.
Odakinn hull a hó, s ahogy átmelegszik
rajtam régi kiskonyhánk, visszadobogom

két ember szívét, anyámét s apámét,
önszálnalom nélkül őszülhetek; úgy látom
e hóésésben, volt is, nincs is családom,
nem vagyok hát pusztán a magamé.

Úgy vagyok, mint a magyarok

Vágyakozom és meghalok,
úgy vagyok, mint a magyarok.
Költészet nélkül révedek,
költészet nélkül elveszek.

Szép fáimat szidalmazom,
elűztem a szerelmesem,
száraz gazban, forró napon
szédelegve alszom.

Bánkódom és mondogatom,
önző vagyok, nem jön vissza,
nem kíváncsi titkaimra.
Minek jönne. Nincs is titkom.

Feslett

Feslett már a fény a népen,
feslett már a nép a fényben.
Szerelemre alkalmatlan
táncolják el lakodalmank.

Aj, hogy zeng a rezesbanda,
ide bele az agyamba.
Húzzák éjjel, húzzák nappal,
ránk hozzák a sötét angyalt.

Magyar demokrácia

Béna vagyok, mint a nép.
Fájdalommal telten
hiába is mozdulnék.
Látszom még magyarnak?
Út szélére sodorva
– nyolcvan százalékból egy! –
dehogyan vagyok goromba.
Nadon ÜDESZ fiúkák
minden gondunk megoldják.

Magányomban veled

Hallgatni jó magányomban veled,
bocsásd meg, Uram, egyedüllétemet.
Hitek, remények, illúziók – vannak,
adj erőt, hogy egy kicsit még veled maradjak.

Őszi lombba rejténém

Őszi lombba rejténém el arcom,
életünk gazdag színeibe.
Hullhat a hó majd,
ha csak lehet, lassan és szelíden
villantson át a fehér lepelen
szemem fénye hozzád,
aki a lomb alatt az őszben
fölemelt arccal ott állsz,
ahol én álltam tegnap,
mikor virág a virágnak zengett.
...Mondd el majd rólam egyszer:
Az élet szerelmese volt,
s én is az vagyok.

A szentkirályi réten

1. Úgy vagy, mint a magyarok.
Szép Magyarországon
szeretethiányos lélek,
példája a veszteségnek.

Elherdáltad magadat,
elherdáltad néped.
Pedig őhozzá siettél
az ökörnyállal felhúrozott
szentkirályi réten.

2. Szárnyalhatott volna az ének?
Zenghetett volna a zene?
Mindenséggel tele
megélhetett volna ott is a lélek.

Ahogy meg is éltem, meg is haltam egyszer,
kicsi gyerekként, mégis vénen,
a szépség kellős közepében,
boldogan és elveszetten, mint a népem.

Éppen akkor kelt a nap.
Millió csepp harmatban
a szentkirályi réten
láttam, népem, káprázatodat.

3. Az ökörnyállal felhúrozott réten
Isten hangszerét lábbal tapostam.
Nem tudom, hová jutottam.

Bűntudat

Nem teremsz már,
jó mandulám, szép mandulám,
jön a hideg, közelít a tél,
maradj velem, melegís fel,
évről évre fél az ember,
hül a lélek, mint a kályha,
így is, úgy is meg kell fagyni,
s kivágtam a fát.

Barátomat mért vágtam ki?
Szerelmesem mért vágtam ki?

Én vagyok az?
Fejszét fogtam.
Kivágtam a fát?
Lelkem sincs már.

Kerten innen, kerten túl

Kerten innen, kerten túl
nem láthatod határaidat,
se a kinteket, se a benteket.
Ahogy szeretni tudsz,
gondolatban, messziről,
simogathatod a gyereket
kit elűztél, ki elhagyott,
néped, mint a pelyva,
a világon szétszórattott.
Neved mégiscsak általuk
Angliában tán fennmarad,
nézegetheted virágaidat
magaddal megbékélve is,
múltaddal és jövőddel
s az ellenséggel is
várhatod túlvilágodat.
Változtathatatlan jövődő
vár a hantodon. Remélhetsz
köréd sereglő ősoket,
utódokat, fényembereket,
magukhoz méltó erőseket,
magukban bízó lelkeket,
alázatosakat, hűségeseket,
láthatod és látod is,
méltón hajolnak föled,
ki mindig egy voltál velük,
maradsz mégiscsak egyedül.
Sirathatod őket, magadat,

a tereket, a hantokat,
fiadat és lányodat és unokáidat.
Finomíthatod életed,
ragyogtathatod kertedet
mint boldog ketrecet,
fényes napok, csillagok
világosítják a végtelent,
hogy időd, tered elúszott.
Elvesztegették őseid
háborúban a népüket,
földjüket és jövődet is.
Hiába vennéd batyudat,
nincs tovább és nincs hová,
akárhol is hogy megmaradj,
csak maradék lehetsz,
csak martalék maradsz.
Világméretű bűnözők
szerethetik, gyűlölhetik
csüggedtségedet,
semmit se jelent.
Hegyen túl, völgyön túl,
kerten innen, kerten túl
jaj nekünk, hogy megadtuk magunk,
s jaj nekünk, hogy feltámadunk.

A bujkáló csillaghoz

Te világméretű sötétségben bujkáló csillag!
Úgy eltűntél, hogy nem vagy?
Mutasd meg magad,
nyújtsd felénk sugaraidat,
lásd a szegény országok népét!
Hogy hajszolja arcára esve
minden szegény a pénzt.
A régiek hitét felejtve
gyilkolja reményét.

S a pénzesek hangosan úgy nevetnek,
hogy beleremeg pályáján a megőszült,
sok sebből vérző bolygó.

Tűnj elő, hogy lássalak,
te bujkáló-vezérlő csillag,
vereségünkben is sóvárogtalak,
reménykedve szemmel tartalak,
nélküled megromlik a szerelem, megrohad az élet,
adj eleven hitet a szívembe,
hinnem nekem is jobban kellene;

nem pénzre –
sugárzó fényre, életre várok én is,
éltető reményre, hitre vár
sok-sok szétvert család minden elárvult gyermeke.
Ragadd meg szívünket, Gondviselő Isten,
vezesd vissza csaláodba anyát, apát és fiát,
vezess el minket Betlehembe.

A szabadulás iránya

Vállalás és szembeszegülés

Az nem lehet, hogy gyöngébb az én szerelmem
e halál-világnál, mely téged gyilkos kéjjel sárba taposott.
Ujjal mutogat rád a nép, saját romlottságát felejtve,
s taszítva minket mélyebbnél mélyebb pusztulásba.

Mennyire szerettelek, de nem jól! S mennyit vacogtam miattad,
hogy már megint összeestél a sarkon éhesen, betegen.
Elszírénázott veled a mentő, mint aki égbe szállna,
menekültem tőled, nem akartam pokolra menni érted;

szégyelltelek, szegény! Dermedten szemlélődtem
a kék-fehér rend rabságában, megdermedt sikoly, tehetetlen.
Lemondtam rólad ezerszer, és visszasírtalak ezeregyszer;
magamat sajnáltam benned, s kívüled is magamért rimáncodtam,

félve, hogy nem láthatom többé tökéletes tested tökéletes
részleteit,
jó ízeid, vigaszom forrását, belém ivódott gyöngéd mosolyod
nem ragyog rám többé. Képtelen vagyok elviselni, elpusztulok,
kietlen mezőmben széthordanak pókok, hangyák, rovarok.

Bűnöm, ha nélküled enyészek. Egyre nehezebben viselem
magamat, nem téged, hiszen te vagy a szépség, fiatalság,
királynőm vagy, szegényen is, és mégsem irántad gyúlt bennem
a részvét. Magamat vetettem meg, sajnálva elmúlásomat.

Mi történhetett, hogy ily mélyen elromlottam én is?
Titokban szeretgettelek volna, megtagadva téged.
Körmeimről kéjesen nyalogattam a vért, te azt is
megengedted, hagytad, szerelemben önmagad föltétlen adtad.

Épphogy moccan a tested, perzselő lángod árad el rajtam,
testemben, lelkemben lobogsz, lángolok érted, kinyílt virág,
tudom, mit tanultam tőled, izzó szerelem lánya,
tudom, hogy enyém vagy, egyedül veled felejthető
e keserves világ.

Merülésünk őszi kertben

Sohasem ragyogtunk fenn a magas fényben,
hogyan is tudhatnánk,
mért vagyunk most is szürke vaksötétben.
Magában nem tudhat senki
a sötétben sehogy sem fényleni,
talán csak a remény próbálta sugarát
szemed csillagában rajtad felejteni.
Szálló por csillan,
szemem könnyezik, sírnom kellene,
megkerülöm a földet, bőgnék,
halott anya kivert gyermeke,
mert egy utcasarkon megint összeestél,
kórházba vitt a mentő,
sürgősségi osztály, piros csíkon vérzünk,
nincsen számunkra nemtő;
nem tudom, mért jutott nekünk
e nagy-nagy sorsverés,
évek óta esik, nem áll el,
nyakunkba csorog a rohasztó szenvedés,
mint faluvégi háztető,
a súlyos fájdalomtól elszuvasodunk,
s az őszi viharban várva-váratlan
magunkra rogyunk.
Vártuk mindketten, mégse gondoltuk,
pusztulni így fogunk,
halott virágok közt az őszi szürkességben
holtan ragyogunk.
Rozsdás kertünkben kísértet vagy már,
fényes feketében

magadban üldögélsz
az elvesztett éden hátsó szegletében.
Tudod-e, mért mentél el,
s miért hagytad itt mégis magadat,
mért jöttél-mentél,
s tőled a szerelem, tudod-e, mit akart.
E boldogtalanságban otthontalan lélek,
töltöd sorsodat,
fájdalmak kirakatában múladozol
égő telihold alatt.
Magadban mondtad,
szerelmünk kapuját végleg bezárom,
ki sem nyitom többé
e bomló virágromlásra.
Te Éva voltál, neked én Ádám,
holtan fekszem a földön, száraz tökindákon,
hagyom, szerelem és halál
végsőkig gyötörjön.
Arcod fekete keretben, látom,
egész testeddel-lelkeddel nézel
valahonnan, talán odaátrol.
Mézelő virágok közt ültödben enyészol.

Az légy, aki gyermeknek voltál

Az légy, aki gyermeknek voltál,
s ha szívedbe fészket ver a szeretet álma,
légy hű szerelmedhez, s lelked tisztasága
lesz békéd és nyugalmad buzgó forrása.

Ha már nem látom a Napot

Ha már nem látom a napot ragyogni felettem,
magamba mélyebbnél mélyebbre temetlek.
Holtan is enyém légy, nekem megmaradj,
szerelemmel törtem fel féltett titkaidat.
Érted és utánad ha majd porladok,
álmod kapujában éjjelente föléd hajolok,
zárd be kapudat, hű maradj, senki ne érintsen,
csak én szerethetlek, meg az Isten.

Borús napon

Szeretnék elmenni veled valahová,
nem tudom hová, csak innen el, akárhová,
menni és menni könnyű fény után,
nem állni, ülni, várni itt tovább
Isten vérző arca előtt,
nem faggatni őt
már sehogyan,
hogy mit akar még
e temetőben, velünk mi dolga van,
szólongatni csak, hogy: Isten,
Isten,
ha te vagy az út, az igazság és az élet
a te arcod mért nem fényesebb,
s a mi arcunk, mint a tied,
miért majdnem ugyanolyan?
Hogyha akarsz, velünk jöhetsz.
Az úton elmondod talán,
miért jut nekünk a jóból túl kevés,
föld, otthon, munka, jog, család,
mint egy falat kenyér,
úgy kellene szeretet és testvériség,
kérdezni is fölösleges,
mi végre osztasz annyi szenvedést
miránk, hogy a fénylő igazság után
már el se indulunk.
Ugyan ki hiszi el,
hogyan lesz még a te arcod
s a mienk
örömtől kicsit fényesebb.

Fecskék

Nézem az ablakon át a reggeli fényben
fecskék csapongnak, csivognak fészük előtt.
Megismerem őket, tavaly is velük éltem.
Gyertek csak, őrzöm a házam s nektek a fészket.

Érvem Isten létezése mellett

Hinni Istent jó, mert jó,
Isten ajándéka hitem.
Létezik ő, mert hiszem.
Létezik akkor is, ha nem hiszem.
Jó az eszemnek, jó, mert jó,
nyugodtan dobog a szívem.

A cinikus idegenek igaza

Magukévá teszik, s azt hirdetik bátran,
mindig az övék volt minden e hazában.
Mi nem leszünk már akkor sehol, sehányan.
Azt mondják majd rólunk, csontjainkra köpve,
nem voltatok méltók a szent magyar földre.

Hazánk, Magyarország

*Engömet kergetnek az kevély némötök,
Engöm környülvettek az pogán törökök.*

.....
Engöm eluntattak az magyar urak.

Bornemisza Péter

Itt mindig volt, aki nyakunkra hágott.
Szabad vagy, mondta, most aztán élj vele!
Hű alattvalónk, eljött az országod,
szenteltessék meg, hirdesd, a nép neve!

S lökött a mi urunk nyakunkba jármot.
Szenteltessék meg, mondta, a nép neve!
Mert mindig volt, aki Magyarországot
s nem a hatalmat osztotta sokféle.

Dehogyis vagyunk mi lázadó fajta.
Húzzuk az igát, csöndesen és önként.
Sok magyar urunk azt is akarja,
kívül és belül szokjuk meg az önkényt.

Az újabb népvándorlásra

Jönnek vadcsapásokon, szárazon és vízen
úzi-hajtja kibombázott nyáját
a vérengző imperializmus.
Jönnek a hajsztolt vadak
úttalan utakon, keresik túlélésüket,
keresik menedéküket, új hazájukat,
s találják újabb és újabb sátrukat.
Boldogabbnak látszó népek
várakozó irtózáttal néznek
az ijesztő áradásra,
e fojtogató, fuldokló emberiségre,
emberek vérével kereskedőkre,
haszonleső multik versenyében
nézünk a megkeveredett Európa-gyilkosokra,
űzöttekből majd űző barbárokra,
keresztet sem vető,
temetetlen vesző hazákra.
Ez volna hát *szép fajunk* végromlása?
Hol kezdődött Nyugat alkonya?
Afrika felosztásában? Vérszomjas
gyarmatbirodalmakban? Lipót király
Szabad Államában? A Belga-kongói
gumifák alatt gyerekek kezének levagdolásában?
A civilizátorok brüsszeli diadalívére
fröccsent Lumumba vérében?
S kiket szolgálnak a halálra szánt
őrültek, a vallási áldozatok-gyilkosok?
Hol kezdődött a kapitalizmus haláltusája?
A család, a haza, a hit bomlásában.

Elűzöttek, becsapottak
életén vett jó haszonról alkudoznak
s gyilkolnak is jól öltözött gonoszok,
birodalmakat építenek, de sehol senki
nem védi az ártatlanokat.
Engem is megzsarolhatnak,
engem is kifüstölhetnek házamból,
s mehetnek kereszttel és karddal a vak világnak,
gyanús vagyok, menedéket sehol sem adnak.
A nyolcvanmilliós törökök
lágerekbe gyűjtik a menekülteket, ránk zúdíthatják
a világ muszlimjait,
pénzzel, fegyverekkel, EU-tagsággal
Európán elsokasodnak és elhatalmasodnak.
– Ha már magunkban sem bízhatunk,
kiben bízhatnánk, Jézus Krisztusom?
Jézus Krisztusom!

2016. Nagypéntek

Ádvent Bécsben

Ádventi szívelégtelenségben
aranyvasárnap
elől ment a Fekete Ember.
Talpig aranyban
fiatal életekkel teli szájjal
harsányan fel-felnevetett.

Te aranyzárga fényben
követted őt,
én kínai cipőben
bicegtem utánatok.

Nevettünk-e már együtt boldogan? –
nem tudom,
de azt gondoltam az úton:
szeretlek, holtomiglan,
mégis veszélyben fogy el az élet,
feltört lélekkel,
sebzett sarokkal.

Ahogy megláttam a várost,
s rámeredtem emlékezetemben
az otthoni lepusztult képre:
az utóbbi húsz évben
miféle tegnapi győztes, mai vesztes
bombázta szét
régi szerelmem fészkrét,
Budapestet.

Szeretni jöttem Bécsset,
nem irigyelni,
bár első látásra
ő nem lehet bűnös,
szépségéért
s csúfságunkért,
mégis utálni kezdtem.

Sapka nélkül
a schönbrunni hideg szélben
megfájdult a fejem,
Neptunusz kútjára
ügyet se vetettem.
Mária Teréziát
sohasem kedveltem,
Ferenc császár
pajeszos fejét
plakáton is
feltűnően utálom.
Piros nadrágját
mintha frissen festették volna
magyarok vérében.

Utcáról utcára gyalog
kanyargott velünk
a Fekete Ember,
egy-egy sarkon,
fényes üzletsoron
olcsóbb életet aranyért
csereberélt, alkudozott.

Legeslegjobb barátom
a Szent István katedrális
padjában térdet hajtott
a Mű és a Teremtő előtt.
Gótikusan fohászkodott.
De amint kiléptünk
a kivilágított térre,
újra félni kezdtem,
hogy megfulladok
szívelégtelenségben
az adventi várakozás
giccseinek giccseiben.

Még a pesti Vörösmarty-téren
sem jutott eszembe olyan éllel,
hogy „Irtózatosságot mindenütt!”
mint e mesterséges káprázatok alatt.
A kínálat könnyen átcsapott felettünk.
A pénz gonoszsága
itt is a gyöngéket sodorta el.

Gazdagon terített asztal
volt az esti utca,
a Fekete Ember élvezettel
csörgette az aranyakat
és szopogatta a csontokat,
s úgy ment tovább,
mint aki pontosan tudja,
hová vezet és minek.

A fényes birodalmi lomban
vérszagnak már nyoma sem volt,
s hogy közömbösítsem a szirupot
és rossz szívemben hullámszó haragom,
valami enyhülést kerestem.
Verset próbáltam írni
a Hofburg és a Városház előtt.
De fényeivel a híres karácsonyi vásár
leköpte a költészetet.

Hogy falták a kolbászt és itták
a snapszot és a forralt bort
mai magyarok!
Elállt a szám és a szemem,
hogy mennyien vagyunk,
s mint egy pesti kocsmában
otthonosan
kurjongatunk, kurjongatunk!

A Városháza erkélyén
Nagy Imre
a magyar semlegességről szónokolt.
Győzelmi mámorában a maradék
birodalmi sógorság
álmai ködében hangosan nevetve
azon sem csodálkozott,
hogyan került a császár
a mi erkélyünkre.
Jó lett volna érteni
azt is, hogy kifizetetlen számlánk

miért nem nyomja a Habsburgok lelkét
Pesten
a Ferenc, József, Erzsébet és Teréz körúton,
sem a Ringen és a Burgban.
Leninét meg Sztálinét sem nyomja
a moszkvai mauzóleumban.

„Csapataink harcban állnak,
a kormány a helyén van...”
szólt az erkély,
s a magyarok ezt úgy értették: itt az idő,
most vagy soha,
fogyaszatok, véreim,
hagyjátok euróitokat
a vásárunkban, aztán
mehettek békével haza.

Valaki megszégyenülten
jajongott bennem,
hogy megcsúfoltak várakozásomban.
Mintha csak magamat sajnáltam volna
szorongva, szeretetlen.

Vezérnek élénk észrevétlenül
újabb életekkel teli szájjal
újra a Fekete Ember penderült.
Ruhája alól kivillant a csontja.
Jobb a bizonyosság,
mondta valaki a sorban,
ha már nincs égi jel

és nem is hisszük el,
hogy lesz még,
ha már nincsenek
Betlehembe tartó
bölcsek és pásztorok,
s szóródik a nép, mint a por,
mi végre ég életünk szerelme,
növények mi végre szeretnek,
mi végre csillognak városok,
s te mi végre szeretsz, Istenem,
szeretni nekem kellene,
mi végre jószágod, haragod,
türelmed és akaratod,
s ha menni és menni kell tovább,
vezetőnek mért nem a Kisdedet
küldöd, az Ember Fiát,
küldj mosolygó Illéseket,
kemény kis Gellérteket,
ne a pénzt és a halált
kövessük egész életünkben,
a grinzingi dombokon át,
Döbling felé.

A fegyverkovács dilemmája

Tenyerem alsó élével bekerítem
asztalomon a szemetet,
s a kérdés kérdésével kérdezem:
miért nem tart érdemesnek
elhagyni a lehettem?
Mert a lehetemből is fegyvert kovácsolnak.
S szégyenszemre be kell vallanom,
én kovácsolok, jóllehet
parancsra, habár
– megengedem – a fegyverkovácsolást
ma már elég jól megfizetik. Akkor is
ha én csak egy ravaszkovács vagyok.
Ravaszt kovácsolok. E részből
szakmám szépségeit, tehát az egész
fegyverkovácsolást nem tekinthetem át,
de szolgáljon mentségemül, a kész
konstrukciót nem is bírja e kéz.
Talán gyöngé és gyáva vagyok önre emelni
szemetem, ezért kerítem
apró és kerek kis halmokba
asztalomon a szemetet, miközben
a kérdés kérdését kérdezem:
miért is vagyok fegyverkovács?
Az én rabságomban s az ön idejében
lehettem volna más?
S ha már kezére került,
mire használja életemet?
Ki adott önnek jogot a gyilkoláshoz?
Mit ajánl? Mitévő legyek?

Hagyjam abba a fegyverkovácsolást?
Mi lesz akkor önnel?
Mi lesz bombáinak haszna?
De mondja csak, komolyan képzelem,
hogy minden akaratom
s minden mozdulatom,
akár egy kivégzőosztagot,
kedve szerint vezényelheti?
Visszafelé is elsülhetnek a fegyverek!

Vershalál az úton

Amerre mentem a mámoros és józan ég alatt
nem volt már virágos mező,
megművelt föld, rét, szénaillat, aranyló búzatábla,
csak érzés volt és gondolat, régi-régi érzés,
út volt és utak,
sistergő betonút, sztráda, korlát, beton és vas,
beton és vas,
bekötő- és nemzetközi utak,
oda és vissza száguldó kamionok,

meg én voltam még,
a röhejes költő
és a mámoros gondolat,
hogy azért is megtalálom boldogságomat.
Féltem is egy kicsit,
hogy ezek nem tudnak megállni,
ezeken az utakon nem lehet sétálni,
ballagni éppen a Szajna felé,

de mégis
égték lelkemben kis rőzse-dalok:
Füstösek, furcsák, búsak, bíborak,
Arról, hogy

és akkor cssssssssssssssssssssssssssssssssszszszszsz.

Ki volt a hibás?
A vers, a formába sem szökkent
boldogság-szándék.

Ott pörgött-forgott végig a fejemben,
szeretett volna megszületni s élni,
ballagni éppen a Szajna felé,
de meghalt az úton,
és feltámadt százféle alakban.

Jön a vihar

Gyilkos nyár van.
Remélem, hogy esik.
A felhő idetekeredik
hozzánk is, szelíden.
Pórázon a szívem.
Szívroham-országban,
agyérgörcs-hazánkban
dörög és villámlik.

Őszi gyümölcsösünkben

Neked

és minden békességet szerető embernek

Hogy lehet az, hogy már megint
őszül ez a felejthetelen élet?
Bontja magából tarka színeit,
lelke lényegét pazar gyümölcsösünk.
Ámulhatok e csöndes november földig érő
ezüstjében, el is szenderedhetnék
e drága verőfényben, cseresznyém
vagy barackfám puha levélszőnyegén.
Ha nem kellene hallanom kinn és benn
a pusztítók természetellenes hangjait.
És nem tehetek semmit a nap alatt.
Csak álldogálok, hallgatok és tűnődöm,
hogyan és mire ment el huszonöt év
megint úgy, hogy a fejszék csattogása
nem távolodik, hanem közeledik.

Villámfénynél

A távolban dörög
s a keretben
itt rezeg
az üveg.
S dong,
dönög
életem átlátszó gondolata:

Nem vagyok golyóálló.

Golyóálló

Állom a golyót?
Golyóálló vagyok?
Félek? Nem félek?
Napfényes békében,
golyók záporában
élek vagy halok?
Állnom kell tovább,
elesni nem szabad.
Úgy menni előre,
most úgy menni hátra,
a népem halna meg,
ha egy golyó
szíven találna.

Ketten

Ha már csak ketten megyünk tovább
oázisunkban, sivatagunkban
hűséges-hűtlen szerelmesem,
akkor is bíznod kell bennem.
Ha előbb halsz meg, mint én,
akkor is bíznod kell bennem.
Ahogy tudlak, eltemetlek,
s követni foglak, amerre mész.

Őszi napfényben

Sugaraddal, fényes nap
megvagyok én csendemben.
Te ott fenn a magasban
élteted az életem,
én meg itt e pohárral
köszöntelek sugárzón.

Ifjú Hegedűs Lórántnak

*a népesedési konferencián
elhangzott beszédek után*

A „végveszély nélküli látás”
valóban hályog a szemeken.
De hogyan lássanak a vakok,
sírod szélén, magyar nemzetem?

*

Lóránt,
aki a Nemzet Lelkésze vagy,
s ti valamennyien,
tisztá emberek, magyarok,
tudósok, költők, művészek,
Csaba testvér,
ti jó papok,
bízva a csodában,
Jézus Krisztusnak szóljatok!

Szeretni, szeretni, szeretni!

Szeretni folyton nem azért nem lehet,
mert benned is
magasra szították a gyűlöletet,
de ha már csak gyűlölni tudsz,
hogyan szeressenek?
A zsarnokság juttatott téged is oda,
ahol az ember mértéke elveszik.
A szenvedélyek vad kereszttüzében
a szegények irgalmasabbak,
mert a szenvedésük irgalmatlanabb.
A józan elme gyakran elborul,
hogyan a „türelem” és a „szeretet”
malaszt marad változatlanul.
De a kegyetlenség végső határáig?
Az ember semmit sem tanul.
A szenvedők iránt tomboló közöny
a gazdagabbak és hatalmasabbak
hasznára hajtja a vizet.
A gazdagokért ontják
a szegények a vérüket,
hullajtják verejtéküket.
Az áldott szeretet nevében
a türelem olykor elveszik,
s ezredévenként egyszer-kétszer
a szegények is meglékelik
egy-egy kicsit a gazdagokat.
Mire a vérözön elapad,
és Dózsát és népét megsütik,

s a bitók újra kihajtanak,
szegények csüngnek azokon.
A gazdagok irgalmatlanok.
Az idő is övék, sohasem ellenük,
mindig *nekik* forog a nagy kerék,
nekik kanyarognak a folyók,
az ég összes csillaga nekik ragyog,
nekik locsog a tenger,
értük nőnek a hegyek,
a szegények asztalán
miattuk kicsi a kenyér,
s a remény, ha olykor egy kicsit nagyobb,
a gazdagok nyomban fölnégyelik
még az Istent és a szerelmet is.
A gazdag nem is reménykedik.
A remény neki fölösleges,
azért van nekünk belőle sok.
Hogyan is járhatna közös úton
gazdag a szegénnyel!
Nincs közös út, nem lehet,
nincs közös cél, közös akarat,
mely összetartaná a nemzetet,
szegényeket és gazdagokat.
Mindenkit szeretni nem lehet.
Én mégis reménykedem,
mint Beethoven, a vak,
muzsikálok rongyembernek is,
lelkem örömében és bánatában is,
csak türelem, türelem, türelem.

A szégyentelenekhez

Loptam én is életemben
egy-két krajcárt szégyenemben.
De nem ám a koldusoktól!
Szégyenből és krajcárokból
nagyon-nagyon elegendem volt.
S nektek semmi sem elég.
Arcotokon szégyentelen gőg,
zsebetekben szégyentelen pénz,
s nem vág képen benneteket
sem az Isten, sem a koldus magyar nép.

Hát te?

*„Kinek szívében a baza nem él,
az száműzöttnek tekintheti magát mindenbol,
s lelkében üresség van, mit semmi tárgy,
semmi érzet be nem tölt.”*

Kölcsey: Parainesis

Hát te mit csinálsz itt
a népedért, néped ellen, néped helyett?

Munkanélküliséget? Munkát? Demokráciát?
Biztonságot? Szabadságot? Magadnak?

Ide-oda folyton minket
még meddig ráncigálsz?

Hol törvényesen rabolhatsz,
holnap gyilkolhatsz is!

Nem lehet demokráciát csinálni,
sem biztonságot, sem szabadságot,
sem jó kedvet, sem bőséget
a néped ellen, néped helyett.

A népet becsaphatod,
munkanélkülivé teheted,
megalázhatod,
elűzheted,
kirabolhatod,
rabságban tarthatod.

Addig ameddig
vereségében
a reményről is lemond.
Addig a néped pusztul,
minden emberben nemzeted pusztul.

De hazájáért, becsületéért
a nép minden fia
még ma vagy holnap
talpra áll,
talpra kell állnia.

A szabadulás iránya

„A föld, egész népek és emberek tömegei rettenetes büntetésben élnek. És mindez a fájdalom, halál és rombolás, Szent Vazul szavaival élve, a „gonosz ürülékétől” bűzlik. A pénz mértéktelen bajszolása az uralkodó nézet. A közjó szolgálata elfelejtődött. Amikor a tőke bálvánnyá válik, és ez vezérli az emberek döntéseit, amikor a pénz iránti mohó vágy uralkodik, az rombolja a társadalmat, megbélyegzi és rabszolgává teszi a férfiakat és nőket, rombolja a testvériséget, egymás ellen fordítja az embereket, és ahogy világosan látjuk, veszélybe sodorja közös otthonunkat.”

„Mondjuk együtt, szívből: ne legyen család lakhatás nélkül; ne legyenek parasztok föld nélkül; ne legyenek munkások jogok nélkül; ne legyenek emberek szuverenitás nélkül; ne legyenek egyének méltóság nélkül; ne legyenek gyerekek gyermekkor nélkül; ne legyenek fiatalok jövő nélkül; ne legyenek idősek tisztas öregkor nélkül! Folytassátok a küzdelmet, és kérlek titeket, hogy nagyon vigyázzatok Föld Anyánkra. Imádkozom értetek és veletek, és kérem Istent, a mi Atyánkat, hogy álljon mellétek, és áldjon meg benneteket, hogy töltsön el titeket szeretettel, és védjen meg utatokon azáltal, hogy erőt ad nektek talpon maradni: ez az erő a remény, a remény, amely nem okoz csalódást.”

Ferenc pápa

Este a fényes hold alatt
öntözöm a növényeket.
Jóság-vágyam arányában
itt vagy te is mellettem.
Egy-egy húr e földi lanton,
külön-külön, mégis együtt
szólunk, zengünk csendesesen.
Jóistennel egyeztetve

éneked az énekem:
Szabad voltam, úgy születtem,
mint régi-régi énekünk,
szabadság a szerelemben.
De a Gonosz győzött rajtam.
Önként vállalt rabságomban
sötét erők rabja lettem,
magamat is elvesztettem.
Istentől is elhagyottan
Gonosz, gonosz szolga lettem,
vadembernek vadasszonya,
vadasszonynak vadembere,
ittam, ettem, bujálkodtam,
pusztulásban, gödröm mélyén
pénzről, vérről, mohó vággyal
hatalomról ábrándoztam,
alkoholba elmerülve
testem-lelkem elrontottam.
Most már látom, mivé lettem.
Önként vállalt rabságomból
sorsomat úgy vállalom,
magunkon a gonoszságot
uralkodni nem hagyom.
Testemen, se lelkemen.
Veled együtt, nem ellened.
Segíts nekem, szerelmesem,
testvérem és küzdőtársam,
vállalom az életed,
vállald el az életem.
S vigyázva jó Föld Anyánkra
öntözzük a növényeket
holnap is a hold alatt.

A megváltás reménye

*„A megváltás ingyenes.”
Ferenc pápa*

Ti holtig tanuló jó papok,
Jézus Krisztusnak szóljatok!
A megváltás reménye folytatásra vár.

Tegyen velünk egy-két csodát,
ne legyünk átkozottak tovább.
A megváltás reménye folytatásra vár.

Jézus az emberiségért akár
most is keresztre feszítteti magát,
hogymegmutassa nekünk az életet.
A megváltás reménye folytatásra vár.

Mindig voltak s lesznek árulók,
kik kézre adják az ártatlanokat.
Jézus élni akart, s meghalt az életért.
A megváltás reménye folytatásra vár.

Mindig voltak s lesznek gyilkosok,
kik végrehajtják az ítéletet.
A megváltás reménye folytatásra vár.

Hazámhoz, karácsonykor

Sok rabságunkban és kevés szabadságunkban
megöregedtünk, és mégis szeretünk, hazám.
Mi elmegyünk maholnap, de neked itt kell maradnod
örökre, és várni és várni évről évre, napra nap, minden éjszakán
kisdéd Jézuskáinkat, sok-sok magyar Messiást.

Hívogató

Hajlékony gerinceden csillogó csepp remeg,
keskeny válladon szétomlik hajad,
illatodban hegyi szénát forgatok,
más nőt ma sem érintett paraszt.
Erdők lobognak égő testedért bennem,
sűrű fenyvesek tisztítják tüdőm,
nagy léptekkel járom a földem,
szeretlek, mint a pacsirtás mezőt.
Emelkedsz, madaram, emelkedem.
Fejem búbjáig bizsergek érted,
ölellek szénaboglyák tövén,
tengerzöld szemed párás látomás,
izgató titkod ha megfejténém,
új és még újabb titkaid raknád ki élém.

Nem kell már lesni-várni a szabadságot,
itt vagy te nekem, nem kell meghalni érted,
te vagy a szabadság,
bűnösként vagy szentként
az életem veled szabadon élelem.

Nincsenek hamiskás színei szavaimnak,
van égisz erő mezőm, csillagos palotám,
nem húzódom meg szelíden egy egérlyukban.

Sóvárogjam szűz pipacsok pirosát?
Egy se volt szűz, se agg, se óvodás,
mind csak mímelte, hogy szeret.

Bontogassam tovább rózsáim szirmait,
tapogassak bugyiszín virágokat?
Szimatoljak hirtelen sült húsokat
olthatatlanul, vérré szomjasan?
Ó, én esendő emberi állat!
Fussak még, mint a nyúl, az igaziért,
míg agyon nem lövetem
egy vadással magam?

Lógjon ki a nyelvem, mint annyi hülyéé,
búsongjak, hogy elfogy a magyar?
Fölneveltem úgy-ahogy hármát,
s te vagy itt nekem minden gondolatomban
örömöm és bánatom társa,
olykor oly közel, mint e pohár,
csókolom a szád, Szerelmesem.

Belőled erdei szamóca illata árad,
bokádból vadak szökkennek vállamon át,
fuss tőlem el, most meg fuss ölelő karomba,
igéző igém, szívembe csomagolva.
Öleljük át a cseresznyefát,
tetézzük jóságunk erejét,
terítsük ki gyönyörünk a napra,
szeress és szeretlek,
de meghalni ez se elég.
Születésed óta vártál?
Születésem óta vártalak.

Virágozz, virágom,
nekem illatozzál,
nekem harmatozzál,
ne kóborolj el messzire az erdőn,
ha gombát szedni mész,
gyere haza a magad örömére,
ha elvesznél, engem vesztenél el,
ketten vagyunk e világon, te meg én,
létünk máséhoz hasonlíthatatlan.

Teremtőnk fénye ragyog szememből szemedbe,
add a kezed, járjuk be paradicsomi palotánkat újra,
nincs több terünk, nincs több időnk,
életünk élni csak itt lehet.
Veled ültettem, veled vetettem, arassunk együtt,
légy velem és kertem virágaival boldog.

Lélekrontók mocskában is

Lélekrontók mocskában is
maradj te olyan tiszta még,
amilyennek képzeletben láttalak.
Szerelmeddel sugározz csak át,
s a tisztaságom sugároznam rád
lélekrontók mocskában is.

Sötétből fénybe

Magamtól megyek vissza,
megyek vissza magamtól.
Már elképzeltem akkor is,
hogy kidobtál a házadból.
Szabadon megyek vissza.
Ha nem mehetek ágyra,
megyek majd ágy nélkül,
hajnalban, hogy meg ne láss,
locsolom növényeimet,
gondozom virágaimat,
amíg te ágyban aluszol,
magamban kicsit jajgatok,
sírok néhány csepp harmatot,
hogy milyen is vagy,
milyen is vagyok!
Én vagyok vagy te vagyok?
A növények nem tehetnek
rólunk, a macskák sem,
hogy itt lakok vagy ott lakok,
kint vagyok vagy bent vagyok,
találok-e vigaszra ott,
hol sötétből fénybe illanok.

Akivel reggelente harmatot szedtem

Szeretem azt a jó kis gyereket, aki voltam,
akivel reggelente fényes harmatot számoltam,
szeretem őt szentkirályi mezőnkön, a Malomárok partján,
rétünk harmatos tisztaságát ökörnnyállal
ővele húroztam, csillogó fűszálakon ragyog a táj,
felkelő napom pengeti a lelkem sugaraival,
általa sugaras az én gyermeki ámulatom,
ővele vagyok a tisztaság kellős közepén,
értünk vannak a fények, milliárd csepp harmatban
csendesen őneki fénylek, most születik öntudatom
és alázatom, szól a pacsirtás ég, szépségből bujdosik
a szépség, élem a lelkem, élem, hogy átragyog rajtam
a zöld meg a kék, öröm aranylik hajamban,
észrevétlenül s mélyen a szívemre szívom,
Isten, a szeretetted, bár a neved se tudom.
Hogyne szeretném azt a kis gyereket, aki voltam,
ővele öregedve újra gyermek lehetek
mindenütt, minden tiszta vágyakozásomban
és gondolatomban, a boldog szerelemben is,
a duruzsoló Malomárok partján, Vrácsikon,
szülőfalum mezítláb fölvert porában,
Szentkirály fényes mezején, bár nem is akartam,
nem is tudtam, mennyi termékeny szépségben
látszottam, szánthattam és vethettem ővele,
aki az eke szarvát fogta, s ővele, aki a testvérem adta,
derékig érő fekete haját előttem kibontotta,
hogy kibonthassam magamból a csodálatot,
hát hogyne szeretném az ő fiúkat, azt a kis gyereket,
akivel a reggeli fényben őnekik most is harmatot szedek.

Anyám, apám, fiaim s az unokák

Anyám és apám
születésétől haláláig
értem és testvéremért,
földjén kis házáért,
dolgozott és dolgozott.
Becsületes szenvedésük
égten ég az Isten homlokán.
Mardos a bűnbánat engem is.
De milyen szép a sírjuk!
Senki sem mondhatja,
hogy nem törődünk velük
a temetőben, haláluk után.
Három fiammal állok itt.
Mindhármuk szakadásig
állja helyét, dolgozik, majdnem úgy,
mint apám és anyám.
Vádolhatom magamat,
hogy mit tettem értük
és mit nem tettem én.
Méltányolhatom dolgosságukat,
sirathatom rabszolgaságukat.
Őseim és utódaim, ha késve is,
keresgélük méltóságukat.
Vajon hatvan, hetven év után
látja-e hat-hét unokám,
hogy én mit látok még ma itt:
*„Idővel paloták, házak, erős várak, városok elromolnak...
csak én szeretnemnek, mint Pokol tüzének...”*
nincs vége, égten ég az ember homlokán.

Csillagpor a porban

Mindenség ölében
végtelen homályban
valahol a mélyben
egünk magasában
itt e mélyedésben
faluszéli házban
emlékeim között
csillagpor a porban
volt hogy sugároztam
régi padlásunkon
nyíló cserép-résen
beömlő sugárban
emlék-fénykévében
remegő kis porszem
magam hogy megláttam
megigézve néztem.

Időm múlása

Motyogva jár
az óra körbe,
időm hullatja
lassú lombját,
széthordja szél
a perceim,
s a tér sarkába
halomba
söpri majd.
Eső pereg alá,
trágyává mossa
szerveim,
a sárnak vissza
így adom
örök haszonra
sóimat.
Fölöttem gyöngé
fű zizeg,
dongó kering,
tehén legel.
Órizza a fiam
és bocsássa meg,
hogy egy üveg
tintáért
eladtam őt.
Istenem,
te meg csak
tedd a dolgodat.

Magányom Istenéhez

Magányommal a hatalmas Istenhez,
hozzátartozom őszülő kertemhez.

Adj nekem, Uram, hűséges társat,
engedd, hogy szerelmes Évámra várjak!

Ne fagyjon rá a remény a sorsomra,
büszke lehessek ember-voltomra.

S ha nem adod nekem, hiába kérem,
múljak el végleg előtted, térden.

Bűvölő

Nem hittem volna, hogy ilyen öregen
dermedtté bűvölve szánom magam;
a kígyónak valóban zöld szeme van.
Mérgét a szívemben forralom, kavargatom,
nem szólok semmit, mint akit vallatnak,
nem tudok semmit, bár mindent tudok.
Mindegy, hogy élek-e? Szeretem a kígyót,
bűvölésébe maholnap belehalok.

Tavaszi, 2016

Fázik az Isten is, hideg van,
„*kegyetlen világ*” – e tavaszban
a teremtményétől fázik ő.
Nem is érti a Teremtő
miért szakadt el tőle ő,
a „Szeme Fénye!” – a Sötét Ló.

Mit csinálsz?

Bennem sötétedsz, bennem ragyogsz.
Annyi vagy, amennyi vagy és vagyok.
Amennyit megőriz majd az emlékezet.
Üres kézzel jöttünk, úgy is megyünk el.
De mit csinálsz közben az életünkkel?

Az utolsó szó jogán

Szorít a szíjad végtelen,
lazíts, uram, a kényszeren,
mondhattam volna holtomig.

Végképp elmúlt minden ok,
kegyelmet kérni nem tudok,
húzhatod szíjad csontomig.

Ha majd a húsom elrohad,
föl ne oldozd a csontomat,
pribék, hogy meg ne öljelek.

Halálfej-díszes kalapod
minek kincstárban tartanod,
tiéd ma még a győzelem.

Mint a magyar nép

Szólok én, mondom én,
mint a magyar nép:
céltalanul, szegényen,
rohasztóktól szétrohasztva meddig élek még?

Így is mondom én:
Uram, a te templomodban,
gyönyörű szép országunkban,
édes hazánk tündökletes házában

egymásra úgy mutogatnak,
igazat is mondanak –
korbácsommal közéjük csapok.
Mondom én, mint a nép:

ugatnak és lőhetnek is,
törvényesen,
ha már sokat raboltak.

Nem tudom én,
szegény magyar nép,
meddig élünk még.

Aztán csak aludj

S. Geyza fényképe alá

Amíg van kijárata a fénynek,
van bejárata a falevélnek,
zöld aranyfán zendülő életének.
Hajolok, levélkém, hozzád én is,
lemenő napom, sugározz ránk,
nekünk is add éltető fényed,
aztán csak aludj, ha eljön az éjjel.

A példaadók

T. L. és V. D.

Szerteszét szaggatott országban,
szerteszét szaggatott világban élek,
ahol a lelkek is szerteszét szaggattatnak.
De így is teljes emberi létre vágyom.
Az emlékezet homályos foltjain át
én is csak sejtem, sejteni vélem,
hogy valamikor réges-régen
egészben volt itt ország és világ,
a „mi rigónk” dalolt a fán,
együtt volt minden, a semmi, a lélek.

Ismertem egy-két embert
és mindegyiket isteninek néztem.
Szerettem őket. Ők is szerettek engem.
Nagy jellemükben s tetteikben éltek
és élnek bennem tovább, valahogyan.
Tudták, amit akkor én nem,
de amit sejtve, kíváncsian, félve kerestem,
hogy hol van a törhetetlen lélek,
aki segít eszmélnem, s majd engem is erőssé tesz.

Gyermeki tiszteletemben és ámulatomban
évekig dajkáltam őket a szívemben.
Tőlük lestem el a jót, tanultam, mi helyes, mi nem,
ők voltak nekem a példaadók.
Apámnál mindegyik több és kevesebb volt.

Mennyi szemérmes, bátor, férfias találkozás,
beszélgetés, sejtelem, gyötrődés,
égető kíváncsiság hajszott és hozta el,
hogyan egyik is, másik is „Barátom” lett
abban a percben, mikor a felszabadító öröm
nevetésével egyszerre mindegyik magához ölelt.

Hamarosan

Hull a levél,
billen a fény,
hamarosan
lelépek én.
Megőszültem
itt veletek,
sajnálom is
a kertemet.
Fenn a lombban
és lenn a földön,
aranyba vont
szép levelek,
maradjatok
szerelmesek,
lelépek én;
s az ág hegyén
még egy kicsit
billen a fény.

A kirándulás végén

Kiülni a tengerpartra, mint a Nap,
megállni, még körülnézni, sugarak.
Szép volt, jó volt, kirándultunk egy kicsit.
Áldott légy, csönd, csillagfényben elcsitíts.

Egry József: Táj fákkal

Tiszta ég keretében aransárga alkony
lágyl e tájban a fákra.
Az elmúlás fényes pillanatában
nyugszik a Teremtő e harmóniában.

Botz Domonkos: Interjú Benke Lászlóval

*„Vad csörtetéssel indázó vadrózsák
lángoló karokkal a rácokra rontanak.”*

– Első köteted 1974-ben „Piros barackfa” címmel jelent meg, majd ezt követte 1978-ban a „Csordítok nyírvizet” c. versesköteted. Ez utóbbiban különös hangsúlyt kapnak a paraszti lét nyomorúságos limlom tájai, majd a történet átfordul a munkásemberek, az égett emulzió szagától terhes gyárcsarnokok világába. A verseket olvasva világossá válik az olvasó számára, hogy ez nem pusztán a teremtő képzeletből merítkezik, hanem, mintha személyes élmények lennének. Jól látom?

Válasz: – Jól is látod meg nem is látod jól. Az magától értetődik, hogy személyes élményeimet írtam meg két első verseskötetemben is. Azokat az élményeket, amelyek eleitől fogva meghatározóan alakítottak, kikerülhetetlenül hatottak rám gyerekkorom és fiatal-ságom forrásvidékén, szeretett szülőföldem erdős-mezős-patakos tájain, Újvárfalván, Somogyban. Úgy élt és él bennem apám és anyám alakja, szülői házam, cserebogaras udvarunk, a favágító, fölötte aranyalmáival a szentiván almafa, a virágba borult barackfa házunk ajtajában, az utca túloldalán Szentgyörgyi Gyuri bácsi zsúpfedeles háza a lemenő naphan, mögöttünk nagyapám és nagyanyám tágas udvara, hóban a felejthetetlen disznópörköléssel, vadrózsás kertjük a kis házzal. Oda jártam át kicsi koromban hallgatni nagyapám és nagyanyám izgalmas népmeséit, például a Fehérlófiát, az Alvilági griffmadarat, Genovévát. Hallgattam mesélésüket kis szobájukban, ültém az ágy alól előbúzott kis fejőszéken, és mesehallgatás közben lopva néztem a nyílt titkot, a 12 stáció képeit körül a falakon. Felejthetetlen gyerekkori, közösségi

élményem az utcasöpítés minden szombaton. Megjött a csorda a legelőről, behajtott a gulyás, aztán mehattunk ki az utcára nyírág söprűvel és gereblyével, lapáttal, vékával, szállt az isteni por, az volt a jó, hogy ott söpör a porban az innesső és a túlsó szomszéd, az egész utcásor népe. Naplementére tiszta lett az utca. Jött az ünnep, s az emberek ünneplőbe öltözve, családosan mentek a misére. Úgy mentem én is apámmal, anyámmal. A felejthetetlen megbítség lélekből fakadt, természetes közösségi élmény volt, mindenkinek erőt adott az élethez, nekem a költészethez is, ezt jóval később értettem meg, de akkor éltem át. Ahogy az is később vált bizonyossá, hogy a becsületes élet itt, a szülőfalumban, abban a kis porfészekben vált mindennél fontosabbá, s csakis ilyesmire épülhet a költészet. Vagyis a kérdésre azt akarom mondani, hogy épp ellenkezőleg: nem a „paraszti lét nyomorúságos limlom tájai” kaptak különös hangsúlyt azokban a verseimben, hanem a természet és a falum tisztasága, erdő és mező üdesége, harmatossága. Én láttam és átéltem az ökörnyalással felhúrozott szentkirályi és zaboskerti rétet csillogni a felkelő napban, megérintettem a hajnali sugarakat, gázolhattam az élet jónéhány csodájában. Ez benne van a nyelvemben, verseimben, anyanyelvünkben, a jellemünkben, az életünkben, a vágyainkban is. A jövőre várásunkban, akaratunkban is. Az, hogy az emberekből, a népből, a költészetből fakadó szépség felemeli a legnehezebbet, a szeretet az elesetteket is fölsegíti. Mert a jóság és a szépség nem bukhat el, még akkor sem, ha sokszor át kellett élni bukásunkat, megverettségünket. Amit a Csorditók nyírvízét verseiben megírtam természetközeli életünkről, lényegében ugyanezt éltem át azután fiatal gyári munkásként Budapesten, Angyalföldön és Csepelen. Ma is biztosan tudom, a lélek lényege és legjobb szándéka, hite és várakozása ugyanaz volt falun, a paraszti világban, ami városon, munkások között. A gyári munkásoknak, a gyárak népének, az emberi léleknek legjellemzőbb vonása Újvárfalván és a Csepeli Szerszámgépgyárban, ahol

magára adó jó köszörűs lettem, mert méltó ember próbáltam lenni, lényegileg azonos. És mindez hozzátartozik a magyar népért küzdő költészet lényegéhez. Szó sincs róla, hogy az én történetem vagy az én első két verseskötetem szelleme a „paraszi lét limlom tájából” fordulna át, ahogy te fogalmazol: „a munkásemberek, az égett emulzió szagától terhes gyáracsarnokok világába”. A lerombolt, elárult, eladott magyar ipar e nagyon szomorú időszakában sok fiatalnak, sok fiatal költőnek kívánom, bárcsak átélhetné azt a fel-emelő, primér örömet, amit én az egyébként nem könnyű gyári munkában, az égett vasforgács felejthetetlenül jó illatában, a fényesre és ezredmikron pontosságúra tűrésezett munkadarab megmunkálása közben átéltem; miközben végeztem a munkám, például a világhírű magyar fogaskerék köszörűgép csillogó főtengelyére ömlött a tejfehér bűtővíz, sokszor átjárt a jól végzett munka „arany öntudata”, öröme. A falusi parasztyerek, az angyalföldi és csepeli munkás legbelül, majd legjobb verseiben is ugyanazt az emberi lényegét élte át, hogy közösen tehetünk valami jót magunkért, egymásért, hazánkért és a világért, mert csak azt érdemes tenni, jót. És ha így cselekszünk, együtt akár el is bukhatunk. Elbuktunk. Akkor buktunk el, amikor győztünk, ahogy az ötvenhatos magyar forradalom végeredményben győzött a túlerő ellen. Jól emlékszem, a hatvanas évek elején milyen büszkeség ömlött szét minden pórusomban, amikor Angyalföldről Csepelre kerültem, és megláttam azt a hatalmas gyárat, megéreztem a sokaságnak, annak a 30-40 ezer embernek a lélegzetét, s felfogtam a Szerzőgépgyár nagyszerű szakembereinek tudását. Akkoriban lassan, de biztosan erő költözött belém. Ha hibetem, hogy van ereje és tartása költészetemnek, s ha van becsülete is, innen merítettem hozzá az erőt. Ma már azonban lassan, de biztosan fogy az erőm. Majd én is eltűnök nemsokára. Parasztok és munkások már nincsenek is. Mik vannak a mi országunkban? Csak polgárok? Kicsik és nagyok? Pecsenyéjüket reszketve sütyögető szolgák a miniszterek,

bankvezérek, pártvezérek között is. Gyorsan meggazdagodott „urak”, meg vannak az alacsony béren tartott, már nem is panaszkodó, fuldokló megaláztatok.

– Bár fizikailag elszakadtál a falusi léttől, a gyermekkorodban beágyazódott, rögzült természetközelségtől, lélekben mint ha ez a változás nem ment volna végbe, legalábbis erről árulkodnak, számomra ezt igazolják a verseidben rendre visszatérő nosztalgikus sorok. Gondolok itt a „Piros barackfa”, „Szerkér a harangszóban” vagy a „Hazatérés” c. versed gyönyörű soraira. Elgondolkoztál-e azon, mi az az erő, ami következetesen visszavisz abba a lassan eltűnő világba?

Válasz: – A szülőföld szeretete. El-elgyöngyülő emberek vagyunk, Anteuszok. Újra meg újra meg kell érinteni a földet, erőt kell meríteni a szülőföldből. Nekem két szülőföldem van, Újvárfalva és Csepel is az. A szülőbaza szeretete visszavisz abba a lassan valóban eltűnő, eltüntetett, lerombolt világba. Ezen sokat gondolkodtam, ezt az érzést sokszor átéltem. Ez a józsefattilai „mélyhegedű” hangja, az „új nép, másfajta raj” még akkor is hív, amikor nem létezik, kultúránkban mégis jelen van. Úgy van jelen bennünk folyamatosan, mint a vér és az emlékezet. Míg ki nem csordul belőlünk, míg ki nem apadunk. Amíg vagy és vagyok. Amíg vagyunk. Valamikor elvagyódtam onnan, ahol éltem, most meg visszavagyódom oda. Ez a visszavagyódás elkísér most már életem végéig. Amikor apánk és anyánk haldoklik, nem magunkat féltjük-e igazán? Fölnevelő közösségünket keressük. Mert nélküle mind elárulunk, magunkra maradunk. Mint a hazánk, Magyarország. Visszatérünk Istenhez? Bárcsak föltétlen binni tudnám! Ha csak Isten közössége marad az elmagányosodó embernek, az élet elviseléséhez az is egy kis vigasz. Szétrombolták a munkásosztályt is, a gyárakat is. Mentem vissza Csepelre is többször, mint aki egy kicsit

bazamegy. Üres műhelyt találtam. Attól, amit láttam, sírt a lelkem. Sokszor hagytuk magára anyánkat és apánkat sok-sok bajában. Anyám szomszédasszonya egyszer azt mondta, mikor bazamentem látogatóba: jól van, gyerek, látom, megjöttél. Gyere csak! „Mert amíg van anya, addig van baza!” Mély igazság ez. Házunk ajtajában a piros barackfa olyan nekem, mint az első szerelem. Már csak emlékezetemben él. Szülőházunk, szülőházánk is addig fog élni, amíg emlékezőnk rá, amíg anyanyelvünkben él. Emlegetett versemben ujjal érintettem a barackfa virágszirmát, mint első szerelmesemet. A versben megesküdtem akkor a szerelemre, a piros barackfára. Kértem, virágozzon örökké, virágzása tiündöklő tüzeiben engedjen járni az utolsó feltámadásig, elmúlásomig. Lényegében ugyanazt a motívumot szőttem tovább az általam említett másik két versben is, a Szekér a harangszóban és a Hazatérésben. 1956-ban 13 éves voltam. Gyerekként mennyire megdöbbenem szentkirályi mezőnkön! Sarlóval vágtuk a napraforgófejeket. Olyan lett a szekeriünk, mint egy nagy, sötét koporsó. Sugarasan lángoltak fönny a szirmos fejek. Esteledett. Beértünk a faluba, szólt a harang. Ránéztem a szekéren apámra. Fekete kalapja lefelé hajló karimájáról pergett alá a sötétség. Este értünk baza, égett a mécs, hordtuk a fejeket be a kamrába, petróleumszag áradt, nem beszélt senki, hallgattunk, doboltunk. Ma is hallom a dobolást: az éjszakában sokáig botoztuk, vertük a napraforgót. Balladai hangulatú versem így szól: A napraforgókat rendre lefejezték, / sugaras fejüket sarlóval leszelték, / megrakták szekeriünk koporsó formára, / feliültettek engem a legtetejére: / halál lángolásba / halál lángolásba.

– Igazságkereső, szókimondó költőként tartanak számon, nem egy versed világosan megmutatja a diktatúra természetrajzát, visszásságait, sokszor mindezt egy munkásember szemével láttatva. „Két öklöm: külvárosi kődarab. / Mit kezdjek

vele? / Nézegetem a fényes kirakatokat. / – A magamét történelmi tényeit nézzük, akkor nemcsak fojtogató volt a diktatúra légköre, hanem könyörtelenül gyilkos. Ezzel nem mondok újat. Amikor faluról Pestre jöttem, 1959-ben, 16 éves koromban nem tudhattam, hogy még mindig akasztanak is. Atyai barátom és tanítóm, Tamási Lajos közelében éltem ifjúságom legfogékonyabb korszakát, így tőle, hiteles forrásból viszonylag hamar jutottam olyan ismeretekhez, amelyenекhez „sima” gyári munkásként nem juthattam volna. Tamási Lajos már akkor nagy költő volt, nemcsak azért, mert övé az 1956-os forradalom egyik leghíresebb verse, a *Piros a vér a pesti utcán*, amely nem is a legjobb verse. A mi találkozásunk a megtorlás időszakára esik, engem ezért is rendített meg például a *Vereség* és a *Rend* című verse is. Amikor 1957 májusában a Csizma téren, orosz szuronyok védelmében Kádár Jánost ünnepelte a legyőzött ország élni akaró népe, aztán amikor Nagy Imre miniszterelnököt is kivégezték, „az úri megtorlásnak irgalmatlan órájában” Tamási Lajos azt írta: „Köröskörül trombita szól s világít / a tűz és győzelmet jelez, / nyugodt lehetsz, nem a te trombitáid / s nem a te örömtűzed ez.” *Rend* című versében pedig így írt: „Csönd van. S ennél nem telik többre, / a megreccsent gerincek földjén”. Ezekkel a mondatokkal jelezni szeretném, hogy milyen idöket sikerült túlélnünk az ötvenes évek végére, 1962-es első találkozásunkra. Ő 1956-ban lépett Krisztus-korú harmincharmadik évébe, én 13 éves voltam akkor. Amikor megismertem, ő már országos híró, tapasztalt költő, én meg szinte még gyerek, aki a küzdelemben épphogy belefogtam. Csepelen kezdtem ismerkedni az élettel és a költészettel, abban a művelődő munkásközös-

ségben, amelyet a Csepelre száműzött Tamási Lajos szervezett a könyvtárban, az Olvasó Munkás Klubban. És most jön kérdésre a válaszom. Visszaemlékezve azokra az évekre, amiket a Szerzőgépgyárban köszörűsként, az Olvasó Munkás Klubban pedig művelődő munkásként, olvasóként éltem át: nemcsak nem volt fojtogató az az időszak, számomra egyenesen felszabadító volt a klub szellemi légköre, Tamásinak köszönhetően. Akkor láttam először eleven költőt. Ott tanultam álmot és valóságot. Azt, hogy nekem, akár munkás vagyok, akár költő leszek, legfontosabb kötelességem az igazság keresése és művészi kimondása. Az volt igazán fojtogató, hogy kellő időben az ember nem volt elég művelt, s ha tisztességes, nem könnyen mondja ki, amit még csak sejt, de nem tud bizonyosan. Értünk és ezért jött létre a klub. Később sokszor átéltem a felemelő érzést, azt, hogy a diktatúra napról napra hangoztatott akaratának követésénél mennyivel mélyebb igazság a szellem igazsága, a költészet erkölcsi fölénye. Amikor a klubban Kassák Lajost és Veres Pétert láttuk és hallottuk, megértettem, miért fontos nekem és nekiünk az ő példájuk. Könnyebben el tudtam választani az igazságot a hazugságtól, a jót a rossztól. Ezért volt különlegesen fontos az, hogy az Olvasó Munkás Klubban írókkal találkozhattunk. Lassan állt össze bennünk használható értéké az, amit az íróktól, költőktől tanultunk. De nagy belső élménnyemmé vált a megvilágosodás: hogy ezek az írók jót akarnak és jót tesznek az olvasóknak, munkásoknak és parasztoknak, a magyar népnek! Szabadságom mértéke lett, hogy többet kell adnom, mint amennyit kapok. Tudtam és tudom, ezen múlik az ember boldogulása. Összeállt bennem, amit József Attilától tanultam: a nemzet közös íblet. Világosabban átláttam a társadalmat, részeivel együtt, a valóságos élet igazságait és igazságtalanságait. A munkások teremtő akaratát, munkáját, láttam megosztottságukat, az elnyomást és a kiszolgáltatottságukat is. Mikor egyik lábam még szinte a falumban volt, de már a munkásember szemé-

vel nézegettem a belváros fényes kirakatait, úgy megdöbbsentem, hogy öklöbe szorult a kezem. Séta a Váci utcában című versemről első megközelítésre azt mondhatom, a forradalom után írtam. „Hogy felment a forradalom ára!” A külvárosi szegénységet Angyalföldön és Csepelen is láttam és átéltem. Tudtam, hogy 1956-ban nekünk, magyar munkásoknak került túl sokba a forradalom, most is különösen nekünk kerülne sokba. Sok-sok életbe, vérbe, pénzbe. Szoríthattam öklömet, mint a követ. Nézhettem a próbababák kirakatában tükörképemet, tétováztam sorsunk kirakata előtt. Nagy élményem volt röviddel a forradalom után Gábor Miklóssal a Hamlet előadása, átélhettem a dán királyfi fájdalmas tétovázását, felfogtam Hamlet apja szellemének sugallatát, bosszút esküdhettem külvárosi barátaimmal, hogy belevágjuk kövünket a kirakatba. Későn jött forradalmárként azonban éreztem, üvöltöttek, hogy mit csináljatok a forradalmaitokkal, ellenforradalmaitokkal, rendszereitekkel, mikor azt hangoztatjátok, hogy minden a miénk. Átéltam, hogy akár állami kirakatokat, akár a magántulajdon kirakatait állítják eléem, meghunyászkodhatok vagy megőrülhetek, kettéhasadhatok a felelősség súlya alatt, egyre megy. „Tétova öklömben sorsom kettéhasad” – mondja versem a munkás sorsáról, sorsunkról. Cselekedni a legnehezebb. Mindig a munkásember húzza a rövidebbet.

– Több versed is foglalkozik az elbukott ‘56-os forradalommal. Egy, a zsarnokság ellen lázadó, akkor még fiatalember vajúdásából születtek a sorok: „Édesanyám, / mért nem mondtad, / hogy a hóhér, / hóhérunk is, / tejet iszik fejőkéből.” Vagy: „Ablak, te jégvirágos, / kulcslyuk egy rút világhoz, / jaj, csak nem venni észre, / nem venni semmit észre, / leskelődni csak, bízni, / mélyben a gyöngyöt hinni...” Idézhetem „Az utolsó szó jogán”-t is: „Szorít a szíjad végtelen, / lazíts, uram, a kényszeren...” Lehet, hogy ezek is köz-

rejátszottak abban, hogy az 1982-ben „Változás” című köteted megjelenését követően közel két évtizedig hallgattál?

Válasz: – Lehet... Kétéves voltam, mikor az oroszok beköltöztek a házunkba; nagyanyámékéba. Féltünk az oroszoktól '45-ben; '56-ban is háború volt. Látni véltem az istálló küszöbén ülve, hogy egy holdas árnyék felhajtja a fejökét, elissza előlünk a tejet. Emlékszem kiskonyhánk reggelre befagyott ablakára, a szépségre és a jégvirágos félelemre, hogy nem látok ki, baj van a háznál, félelem, hallgatás, közöny, hit és remény. Megjegyzem, nagyobbat ugorva az időben, a Változás című kötetem megjelenése után nem hallgattam két évtizedig. Csak egy évtizedig. Az életben többször megállt az eszem. Megállt a Gyorskocsi utcában 1970-ben, ahova verseim miatt beidézték és faggattak. A kihallgató tiszt végül leveregette vállamról a meszet, nekidőltem a falnak, állítólag meszes lettem. Azt mondta: ne hogy azt mondja, hogy megvertük! Lefoglalták Koszorúzás című versemet, mely el sem hangzott a Pincészínházban, ott a Séta a Váci utcában hangzott el, a vers valahogy mégis a rendőrségre került. Erre az esetre válaszoltam kicsit később Az utolsó szó jogán-nal: „Szorít a szíjad végtelen, / lazíts, uram, a kényszeren, / mondhattam volna holtimig. // Végképp elmúlt minden ok / kegyelmet kérni nem tudok, / húzhatod szíjad csontomig.” Idézhetném ezt ma is, pedig ugye nincs Gyorskocsi utcai politikai rendőrség, kényszer azonban túl sok van most is. Ebbe a kötetembe, a '82-es Változás-ból, átemeltem ezt a verset, mert jelezni akartam, hogy a „rendszerváltással” a többség számára nem az igazságosabb, hanem az igazságtalanabb társadalom jött el. Megállt az eszem Debrecenben is, 1982-ben, mikor a nagy költő öccse megpörgette orrom előtt az öklét. Ezen azóta is áll az eszem, rágódom. Nem akartam elbinni, hogy a tisztelt és igen jeles költő ellenem fordul. Azóta se mondta soha, hogy mit akart mondani az öklével. A tehetőséggyilkolásról szóltam azon a

konferencián, azt mondtam, baj, hogy nincs a magyar irodalomban igazi tehetséggondozás, nincsenek irodalmi műhelyek, emiatt túl sokan elkallódnak, mielőtt igazi próbára tehetnék tehetségüket. Aztán megállt az eszem 1985-ben is, amikor Illés, Kónya aláírással egyszerre két levelet kaptam a Szépirodalmi Könyvkiadótól. Próbára tettek. Visszaküldték *A kibalt játszótér* címmel benyújtott verseskötetemet, amely azután 1993-ban jelent meg, Kuczka Péter szerkesztette. Ugyanakkor küldték vissza *Előttem kiterítve* című önéletrajzi regényemet is, szintén Illés, Kónya aláírással. Ez a kötetem 1991-ben jelent meg a Gondolat Kiadónál, alaposan lerövidítve. Közöltem könyvemben a két inkriminált levelet is, a *Kibalt játszótérből* kicenzúrázott verseimet is. Prózámmal az volt a bajuk, hogy rendszerellenes vagyok. Nem rendszerellenes voltam, hanem a diktatúrát utáltam. Allításukat részletes érvekkel és idézetekkel támasztották alá. Válaszlevélben utasítottam vissza minősítésüket, megírtam, nem vagyok a szocializmus ellensége. A kibalt játszótér című verseskötetemről azt írták, hogy „a következő nyolcat semmiképp sem fogadhatjuk el”. És felsorolták a kihagyandó nyolc vers címét. Ezek az esetek kedvemet szegték, kishitű lettem, eredendően is az vagyok, évekig nyalogattam a sebeimet, nem tudhatom, mit vesztettem. Amit akkor nem írtam meg, azt később már nem írhattam meg. A vers végeredményben pillanat műve, olyan, mint a kapás. Vagy harap a hal, vagy nem. Várhat a borgász, az idő meg elmegy, eltűnik, elbúzódik, mindig a hazaárulók javára. Amit nem írtam meg, nem tettem meg, vagy nem tehettem meg az ország, az nincs. Vonatkozik ez az 1989 óta elsikkasztott jövőre is, az elmúlt 25 évre. És a magyar nép jövőjének ezért az elsikkasztásáért mindegyik kormány, mindegyik ellenzék felelős a történelem ítélőszéke előtt. Az élet, a társadalom mintha nem tudna előre menni. Én is felelős vagyok. Meg te is az vagy. A nyolcvanas évek végén írás helyett rendszert próbáltam változtatni, gyűlésekre és tüntetésekre jártam. Kár volt. Másoknak kapartuk ki a

gesztenyét. Nem a magyar népnek, nem a magyar munkásoknak. Úgy van, ahogy Változás című egysorosomban írtam: A magban másik oldalára fordul a féreg.

– 2000-ben, a Hét Krajcár Kiadónál jelent meg a „Sértők és sérültek” című regényed, melynek főhőse – olybá tűnik – mintha maga a szerző lenne. Ha pedig így van, akkor ez megmagyarázza, vagy inkább segít megértetni korábbi verseidet. Nem tudom, jól látom-e?

Válasz: – Nagyjából jól látod. Később elégedetlen lettem említett könyvemmel, ezért alaposan kijaváztam és átírtam, így született Otthonkereső című regényem. Végeredményben mindkettő önéletrajzi regény. Jókai Anna és Baán Tibor is elismerően írt róla. Az Otthonkeresőben a Magyar család életkudarcait írtam meg. G. Komoróczy Emőke írt rólam legtöbbet és legalaposabban, ő ismer engem legjobban és legrégebben, recenziójában azt emelte ki, hogy ez a család, a mi magyar családuk milyen közel jutott a drámai megsemmisüléshez. A szeretethiányos lét valóban elsorvasztja belső erőinket, megbénítja cselekvőképességeinket, így a társadalom fokozatosan atomjaira hull, és a mindenki mindenki ellen (nem pedig a „mindenki mindenkiért!”) törvényszerűsége emelkedik érvényre. A rendszerváltás eltorzult folyamatában mindenki sértett és mindenki sérült lett, nem sikerült megteremteni az egymás iránti figyelmet, az egymás segítéséről inkább csak beszélünk, nem sikerült társadalmi konszenzust teremteni, lebontani a lelki gátakat sem családon belül, sem azon kívül, sem csoportok, sem pártok között. Nincs közösség, nincs közös ihlet. Újrafogalmaztam tehát régebbi élményeimet. Regényem hősei irgalmatlan külső és belső küzdelem árán nyerték el belső békességüket, jutottak el a hazatalálásig. Túl a regényen, hadd legyenek még személyesebb! Családi drámánk tetőfokán, a nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek

elején legkisebb fiam még általános iskolába járt, ő lett legnagyobb kárvallottja körülményeinknek, válásunknak. Igen mélyre jutott, mégis hazatalált, elsősorban édesanyja segítségével. Ő is hazatalált, válásunk után nyugati országokban gondozott idős embereket, rendkívüli erőfeszítésekkel újíttotta fel szülői házát. És most a gondozó gondozásra szorul, féltő, hogy cukorbaja miatt elveszti a lábát. Két fiam ápolja édesanyját, felváltva ott vannak mellette a somogy-sárdi házban, Attila Budapestről, Miklós Taszárról. Áldozatuk a jellemükben majd megtérül. Legkisebb fiunk ma már művezető szülőföldem egyik gyárában, felesége van és három fia, mint nekem, aki hét unokával büszkélkedhetek. Nagyobbik fiam a Hét Krajcár munkatársa, neki köszönhetjük kiadónk szép kiállítású könyveit. Ha lesz még erőm, meg kellene írnom a Honkeresőt is, éppen most, az új népvándorlás korszakában, ebben a szakadék szélén táncoló világban. Figyelmeztetni kell fiainkat és unokáinkat a hazatalálás balaszthatatlanságára. Itt jegyzem meg, hogy Gazda József kétkötetes nemzeti sorskrónikájában, A harmadik ág című könyvében 55 ország 1000 mai magyarja megrázó erővel vall az emigráció sokszor drámai sorsáról, évszázadokon átívelő életéről, mai mindennapjairól, az új hazák alakításában játszott gazdag szerepéről, a beolvadásról-beolvasztásról, az egyén s vele a nemzet pusztulásáról, a magyar kormányok hol vállalt, többször elhárított felelősségéről.

– 1991-ben ötven író összefogásával megalakult a Móricz Zsigmond Alapítvány, hamarosan megszületett a Hét Krajcár Kiadó, melynek 1993 óta a vezetője vagy. Milyen elképzelésekkel kezdte a kiadó irányítását, mennyire sikerült beteljesíteni az akkori célokat?

Válasz: – 1989-ben, a forradalom 33. évfordulójára megjelent a Móricz Zsigmond Kör antológiája. Az Oly sok viszály után egyér-

telmüen jelezte a hagyományos magyar irodalom művelőinek, a Móricz Zsigmond Kör tagjainak szándékát: a széthullás ellen össze kellene fogjunk... A hatalmak, a pártok azonban nem az összefogást, hanem a bomlás folyamatait támogatták. A magyar nép és nemzet sorsára tekintő Móricz Kör írói is inkább csak szándékuk szerint lehettek egységesek. A Magyar Írószövetség széthullásának időszakában már látszott, hogy ki-ki egyéni képességei-lehetőségei szerint mentheti-juttathatja el műveit az olvasóhoz, ahogy lehet: a korábbiaknál is nebezebben. Saját forintjainak (krajcárjainak) összedobásával 1991-ben valóban ötven író hozta létre a Móricz Zsigmond Alapítványt. Az alapítók közül megemlítem Cseres Tibor, Móricz Virág, Csanádi Imre, Gergely Mihály, Varga Domokos, Tamási Lajos, Kuczka Péter, Molnár Zoltán, Bartis Ferenc, Bárány Tamás, Simonffy András, Szeberényi Lehel, Tatay Sándor, Tóth Endre, Tóth Éva, Czine Mihály nevét. A magyar irodalom és a magyar írók többségi sorsának kifejezéseként megszületett a Hét Krajcár Kiadó, amely azóta is úgy keresi azokat a huncut krajcárokat, ahogy Móricz halhatatlan novellájának hősei keresték. De legyenek igazságosabb! A Nemzeti Kulturális Alap támogatásainak jóvoltából néhány éve túljutottunk a kolduslét kezdeti nehézségein. Ugyanakkor bő két évtizedes tapasztalat alapján mondhatom: a mi kis nonprofit kiadónknak sosem lesz annyi pénze könyveink bevételeiből, hogy ne szorulnánk rá újabb és újabb állami támogatásra. Fontosnak tartom elmondani itt is, hogy halni készülő atyai barátom, Tamási Lajos 1992 tavaszán (a jelenlétemben) átadta Varga Domokosnak a Hazatérés kéziratát. Így lett ő, Varga Domokos a válogatott versek szerkesztője, majd Cseres Tibor után a Móricz Kör elnöke, én pedig – Tamási Lajos 1992. november 26-án bekövetkezett halála után – botcsinálta kiadó. Lényegében ugyanakkor, 1993-ban lett útravalónkká a szépség és jószág könyve, a Hét krajcár hasonmása. Névadónk tehát Móricz Zsigmond. E nagy magyar író válogatott elbeszéléseinek kötetét

születésének 130. és a Hét krajcár megjelenésének 100. évfordulója alkalmából jelentettük meg. Így segítettek nekem személy szerint életem válságosra fordult időszakában és azóta is az írók: műveikkel életükben és holtukban munkát és kenyeret adtak és adnak nekem és szeretteimnek. Rájuk gondolva idézem egyik versemből: „Legyen bármelyik / élő vagy halott / mindegyik ott van / ahol én vagyok // Amíg vagyok / nekem adják teremtő életük / érett gyümölcsseit. / Tőlük kapok / munkát, kenyeret, / pénzt, gondolatot. / Általuk és velük / hétkrajcáros könyvekké / váltom szellemük...// Ősz hajjal álmodnak / és dolgoznak nekiünk / drága öregeink! / Én is viszem / vigyük tovább / a könyveik, fiam! / Álmodj velük és álmodj velem / virágozz édes nemzetem!”

Tamási Lajosnak szellemi-költői létemet köszönhetem, Varga Domokosnak a megmaradásomat, kiadónk megmaradását. Elsősorban az ő művei tartják életben a Hét Krajcárt. Tiszta embereket kaptam az élettől, és ez igen nagy ajándék és igen nagy felelősség számomra. Tamási Lajos verseinek válogatott kötetét én állítottam össze, *Keserves fáklya* címmel adtuk ki. Körülbelül kétszáz mű jelent meg az elmúlt 22 esztendő során, Varga Domokos válogatott műveit többször is kiadtuk. Szépirodalmi műveinek tíz kötetre tervezett sorozatát a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával megkezdtuk, magyar klasszikus művekhez méltó kiadásban, három kötete már megjelent, az *Édesanyám* sok szép szava, a *Ritkaszép magyar népmesék* és a *Tisztelt család-om-od-ja*. E sorozat egyik legfontosabb köteteként 2016-ban újra megjelenik a *Kutyafülűek*. G. Komoróczy Emőke irodalomtörténész művei közül itt jelent meg például az *Arccal a földön a huszadik század*, melynek igen kifejező az alcíme is: *Az avantgárd metamorfózisai*. A szellemi nevelés fórumai c. könyvében Kassák Lajos, Tamási Lajos és Kárpáti Kamil „körei”-ről írt, feltárta és végigkísérte a XX. század egyik legjelentősebb szellemi vonulatának alakváltozásait, egy etikusabb és igazságosabb társadalom megteremtésének, katalizálásá-

nak körülményeit. A „tűrt” és „tiltott” batárán című munkájában az elmúlt félszázad háttérbe szorított alkotóiról, a Kilencekről, Tamási Lajosról és köréről, továbbá Körön kívüliekről írt, köztük például Buda Ferenc költészetéről. Komoróczy Emőke elkészült újabb művével, a párizsi Magyar Műhely történetének megírásával végeredményben aláírhatja életművét, útját céltudatosan megtette. Okkal reméljük, hogy többszáz oldalas kötete az NKA támogatásával 2016-ban megjelenik. Ha nem folytathatnánk tovább kiadói tevékenységiünket, ha ez a mű lenne a Hét Krajcár Kiadó utolsó kötete, ahogy az első Móricz Zsigmond Hét krajcárjának hasonmáskötete volt, eddigi kiadványaink fő pilléreire épülve akkor is elmondhatnánk: elvégeztük a feladatunkat. Nyilvánvalóvá tettük, amit a legutóbbi évtizedek magyar irodalmi élete szem elől tévesztett, hogy a móríci hagyomány és a kassáki avantgárd egy töről fakad. Az Olvasó Munkás Klub első vendégeként Kassák 1964-ben megbagya a művelődő munkásoknak, hogy az ország népének szellemi gazdagodásáért a modern művészet bajtását ápolják tovább. Fontosnak tartotta, hogy az ipari munkásság, ahogy a múltban, a kultúra területén is jelentős tevékenységet fejtsen ki. Ez azonban az akkori és a mostani évtizedekre vonatkoztatva már csak költői óhaj maradt. Nemcsak az irodalomból tűnt el a munkás, néhány cipollai mozdulattal eltűntették a társadalomból is. Az irodalom és az olvasók között a szakadék nem csökkent, hanem azóta is nőtt. Az érdekek, érdekcsoportok összekuszálódott hálójában vergődő mai magyar irodalomnak ki kellene szabadulnia a megosztottságból, mind az irányzatok egymás iránti közönyéből, mind az önpusztító viszálykodásból, ami jelentős mértékben a nagyobb pénz megszerzéséért folytatódik. Önmagunk becsületének helyreállításáért vissza kellene térnünk a közös bajtáshoz, a móríci-kassáki hagyományokhoz és ezek nem öncélú folytatáshoz. Míg tökéletesen el nem veszítjük az irodalom létezésének értelmét, az olvasót.

1993 óta a Hét Kijárásnál adtam ki saját könyveimet is. Első két kötetem a Csordítók nyírvízét és a Változás volt, ezek a Kozmosznál és Szépirodalminál jelentek meg, majd így jöttek egymás után: A kibalt játszótér, Gyalogos riportok, Sértők és sérültek, Halálilig szomjazom, Szélvízvölgye, És hirtelen leszáll az este, Veszteség, Otthonkereső, Az élet szerelme, Hová lett aranytrombitád?, A szerelem erőterében. A megőszült kert a tizedik verseskötetem.

Kiadói programunkkal eleitől fogva a magyar olvasók szellemi-lelki-erkölcsi fölemelkedéséhez igyekszünk hozzájárulni. Kiadványainkkal azt szeretnénk elérni, a magunk szerényebb eszközeivel, hogy minél több kiművelt, gondolkodó, cselekvő és becsületes magyar ember legyen, akik méltó öntudattal vállalják magukat, saját helyzetüket, közös magyar utunkat. Nemzeti kultúránk jövője nagy mértékben múlik a társadalmi haladást és a történelmi folytonosságot képviselő, a hagyományos értékekre támaszkodó és azokat megújító magyar irodalmon, amelynek védelme és támogatása ma időszerűbb, mint amilyen alapító okiratunk megfogalmazásakor, 1991-ben volt. Nonprofit alapítványi kiadónk a Könyves Szövetség tagjaként tevékenyen együttműködik a társkiadókkal. Céljainktól nem térünk el, lelkileg-szellemileg erősebbek vagyunk, mint amilyenek kezdetben voltunk, a küzdelmet nem adtuk és nem adjuk fel.

– Íróként s könyvkiadóként is megtapasztalhattad, hogy mintha lanyhult volna az olvasási kedv, komoly mértékben csökkent az érdeklődés a szépirodalmi és a történelmi vonatkozású könyvek iránt. Mi állhat emögött, miben látod ennek az okát, és hova vezethet mindez?

Válasz: – Ma már bihetetlen álomnak tűnhet, hogy valamikor több tízezres, sőt annál is nagyobb példányszámban jelentek meg könyvek. Én is megvettem akkor az olcsó könyvtár köteteit, ahogy jóval később a világirodalom remekei sorozat műveit. A több könyv

több emberhez juthatott el. A könyvtárak éltek, sokan olvastak. Ma ez nem így van. Az állami kiadókat megszüntették, a kultúrát és művelődést ugyanúgy szétverték, ahogy a mezőgazdaságot és az ipart. A privatizáció lényegében egyenlő lett a nemzet kirablásával. Az elszegényítés és az elbutítás szándéka egy töről fakadt. A bódító piac támadása a kultúrában is irgalmatlan volt. Az írószövetség is széthullott, érdekcsoportok kulisszák mögötti harcába az irodalom is, a könyvkiadás is lényegében belerokkant. Tragikus és hősieles küzdelem folyik ma is a magyar irodalom, a magyar kultúra életben tartásáért. A kilencvenes évek elején idelökték nekiünk, kis kiadónak a magyar irodalom művei kiadásának hatalmas feladatát, amelynek teljesítéséhez összesen sem kaptunk elegendő anyagi támogatást, sem szükséges infrastruktúrát, nem volt kellő tudásunk és tapasztalatunk, a nulláról kellett jutnunk olyan eredményre, amire a kezdeti nagyon alacsony támogatás mellett juthattunk. Tragédia, hogy néhány száz példánnyal próbáljuk felemelni a nemzetet. De az értékes irodalmat akkor is ki kellett és ki kell adni, ha a könyvek nehezen jutottak és jutnak el a könyvesboltokba, a könyvtárakba, a vásárlókhoz, az emberekhez. A kevés pénzből kis példányszámban kiadott könyvek kiadási költsége magas, az elszegényedés folyamatában a könyvek ára felment, a drága könyvek nem sokak olvasmánya lett, hanem kevesek kiváltsága. A többség kénytelen volt sorrendet felállítani, hogy mire költi havi fizetését, segélyét. Az igénytelenség mélypontra jutott. A könyvkiadást támogató állam végeredményben a nagy létszámmal működő kereskedelmet támogatja, ezzel együtt a lektúrt, a szennyirodalmat is. A kis kiadó végeredményben ingyen dolgozik, alkalmazottja nincs, heroizmus a rosszindulat felől származik, a jóindulat felől kis mosolyt kap. A könyv bevételeinek valamivel több mint a felét a kiadó kénytelen átengedni a kereskedőnek. Kellő érdeklődés híján gyakran fél év múltával a terjesztők elfektetik raktáraikban a könyveket, a boltok tömkelegében a kiosztott egy-két példányok

eltűnnek, a versesköteteket a terjesztők sokszor át sem veszik, figyelmük az üzletre, a kelendőbb szórakoztató irodalom terjesztésére összpontosul. Sokféle könyv van, pénzért minden megjelenhet. A könyvespolcokon a silányság tömkelege eltakarja, elnyeli az értéket. A szegény vásárló azt veszi meg, amit neki a könyvpiac „izgalmas, szenzációs” áruként feltálal. Az ízlésdiktatúra lebegően jó üzlet, hatékonyan működik, az elrontott ízlésű olvasó már benne van a csőben, lehet belőle alfa, béta, gamma ember, a hatalom szükségleteinek, céljainak megfelelően, a nép, a haza, a nemzet kárára. Mit lehet tenni a nem olvasó, műveletlen emberekkel? Bármit. A gyerekek nem tanulnak meg olvasni, írni, számolni az iskolában, sokan a középiskolában és az egyetemeken sem tudnak folyékonyan, nyekedés nélkül olvasni.

– Nyílt titok, hogy a politika, a mindenkori hatalom lázas igyekezettel dolgozik azon, hogy ellehetetlenítse a művészeti ágakat, különösen az irodalmat, amely legnagyobb felületen okozhat súrlódást a politikai manipulációkra való figyelem felkeltésével. Mint igazságkereső költő, író és mint könyvkiadó, milyennek ítéled meg ennek tükrében a hazai irodalmi életet?

Válasz: – Csák Máté földjén engem fiatal koromban hajtott az „éhe kenyérnek, éhe a Szónak, éhe a Szépnek”. Ma, ebben a káoszban is sok fiataalt és nem fiataalt hajt ez a felemelő érzés, az bizonyos. Életünk ugyan színesebb, mint volt, a törvényesen vagy törvénytelenül elterjedt rablás, a sok rossz példa, az általános pénzhajszka és az elszegényedés folytán a társadalom mégis romlottabb, mint volt. Anyám azt szokta mondani, akinek Isten hatalmat, pénzt, gazdagságot adott, annak ésszt is adott! És legyintett hozzá. A „republika és a tiszta erkölcs” igénye is elveszett. Nagy lélekvesztés, kultúravesztés, nemzetvesztés idejét éljük. Minden vonatkozásban

rossz az elosztás, rendkívüliek a különbségek gazdagok és szegények, műveltek és műveletlenek között, értelmiségünk nem tudja ellátni feladatait a nemzet életében, a nép nem bízik értelmiségében, vezetőiben. A politikai csinnadratta folyamatos, süketítő és gyakran undorító. Túl sokba kerül a legrosszabb demokrácia. A vezéreink nyomában járó bódolat és közutálat megrendítő. Ömlik a népből az elhárító, védekező, kártékony közöny, rosszabb esetben az úrhatnám szolgahad példája vonzó. Több és több pénz kellene! Hol erre, hol arra, hol amarra löttyen ki az ország. „Veszünk, enyészünk, olvadunk.” Hat Dzsingiz átka. Komoly baj van velünk, magyarokkal, erkölcsi állapotunk tragikus. Te sem olvasol? Nem számít! Keresztet rajzolni tudsz, amikor kell. Vannak itt bőven, akik megmondják a tutit. Minek a könyv? Máglyára velük! Csak a politikára figyeljete, emberek! Ne gondolkozzatok. Majd mi gondolkozunk és cselekszünk helyettetek. Egyetek, igyatok. Ne törődjete semmivel!

A magyar művelődés történetében régebben voltak kis közösségei, kovászai, élesztői a népnek. Falun és városon voltak hagyományos körei a népéletnek, a munkásmozgalomnak is éltek önművelő közösségei, őrizték a tüzet a '48-as körök, olvasókörök, dalárdák, klubok stb. Volt egy hely, ahol az emberek megismerték egymást, kimondhatták, amit gondoltak, megbeszélték falujuk, városuk, közösségük és a világ dolgait, tudták, ki a rongy ember, kiben lehet, kiben nem lehet megbízni, kivel mennék el őrségbe, akár háborúban. Most katonája sincs a királynak..., aki megvédehetné a hazát. Sok és sokféle közösség kellene, amelyekben élhetnének a hagyományok; a magyar irodalomnak is lehetne táptalaja, olvasója, ahol az író találkozhatna a néppel, az olvasóval. Látszatok persze vannak. Csák Máté mai földjén a művelődés állandó, tartós, összezokott köreire, klubjaira, kis közösségeire van szükség, ahol az élet és az irodalom, a könyv és a lélek is otthonra találhatna.

A hazai irodalmi élet mindeközben jól megvan magában, saját

látszataiban, különálló érdekszféráiban, amelyekben elsősorban nem a nemzeti-társadalmi lét kérdései foglalkoztatják az írókat, hanem az érdekérvényesítések, a pozícióépítések taktikai-praktikái. A szekértáborok nem vesznek tudomást egymásról, tagjai kulisszák mögött szidják, szóra se méltatják, gyakran lenézik egymást. Kinek-kinek mértéke és igénye szerint jut bőven a megjelenési lehetőségből, dicsőségből, hírnévből, pénzből. Kis honorárium vagy van vagy nincs. Nagy honorárium is jut, de inkább csak annak, aki megérdemli! Tombol a bandaszellem. Ki a nagyobb? Az, akinél nagyobb az udvartartás, mint amott. Nézd, hogy istennül ez is, az is! Homlokán dicsfény ragyog, magatartásából öntudat, magabiztosság sugárzik. Bőkezűen kapott ez is, az is, az ünneplés lenyűgöző. A díj, a díj, amennyi kell! Nyomd a könyököd, te is nagy leszel, bízzál, rád is sor kerül. Pénz van bőven, adnak a mecénások! A kincstár is tele van, jut a pályán öregnek és fiatalnak. „Avagy virág vagy te hazám ifjúsága?” „Szabadság csillaga volt hajdan a magyar; / de ma már maga sem tudja hogy mit akar.” (Babits) Rengeteg a könyv, az öncélú játék, a félig kimondott igazság. Rengeteg a valódi tehetség. De a költészet nem kell. És ahol nem kell, ott elvérzik a szépség, a jóság, az igazság, ott a közösség, a nemzet vérzik el. Baj van Magyarországon. Baj van Európában. Abogy Ady írta: „Elveszünk, mert elvesztettük magunkat” – a szétszóródás tragédiája fenyegetően sütt át európai és magyar életünkön és irodalmunkon. Baj van a magyarokkal. Nagy baj van. Baj van az irodalomban, a politikában, a valóságban. Baj van kívül és belül, bennem és benned. Baj van veled és velem.

A Hét Krajcár könyvei

1993

Móricz Zsigmond: *Hét krajcár*, elbeszélések, reprint

Tamási Lajos: *Hazatérés*, válogatott versek

Benke László: *A kihalt játszótér*, válogatott versek

Varga Domokos: *Kutyafülűek*, novellák –

Varga Domokos György: *És így tovább...*, szociográfia
(Apja és Fia munkája egy kötetben)

1994

Szabó Pál: *Tiszta búza*, válogatott novellák

Kuczka Péter: *Út a folyóhoz*, válogatott versek

1995

Benke László: *Gyalogos riportok*

Gergely Mihály: *Mi, gyalogrendűek, korkép hetven jegyzetben*

Molnár Zoltán: *Vészélyek és megfontolások*, válogatott novellák

1996

Vérrel virágzó 1956, negyven magyar költő versei,

szerkesztette: Benke László

Dékány Kálmán: *Árnyékgyár*, regény

Szeberényi Lehel: *Levelem küldöm inkák országából*, útirajz

Komoróczy Emőke: *Arccal a földön a huszadik század*, tanulmányok

1997

Varga Domokos: *Tisztelt család -om -od -ja*, pedagógiai esszé

Dékány Kálmán: *A szerelem tornácán*, elbeszélések

Dékány Kálmán: *Diákvér*, *Az úrilány lovagja*, két kisregény

Somogyi Imre: *Kert-Magyarország felé*, szociográfia

Karácsony Sándor: *A cinikus Mikszáth, esszé*
Ünnepeink – műsorokra, köszöntőkre készülő könyve,
szerkesztette: Varga Domokos

1998

Kuczka Péter: *Határvidék, tanulmányok*
Harc és játszma: *a Nagy Lajos Társaság antológiája,*
szerkesztette: Szerdahelyi István
**Szabadság és halál 1848-49. Szem- és fültanúk híradásai,
szerkesztette: Varga Domokos
**Piros és fekete, válogatott versek a reformkortól napjainkig,
szerkesztette: Benke László
Gergely Mihály: *Bruegel varázslatai, esszé,*
színes és fekete-fehér képek
Világvégi palota, versek, szerkesztette: Erdélyi Erzsébet
és Nobel Iván
Varga Domokos: *Ritkaszerű magyar népmesék*
Molnár Géza: *Hózápor Budán, válogatott novellák*
Kuczka Péter: *Az utolsó kenet, válogatott novellák*
Bárány Tamás: *Kis magyar irodalomtörté, válogatott paródiák*
Dékány Kálmán: *Toronykiáltás, Edzésben,*
két kisregény
Derzsi Sándor emlékkönyve, szerkesztette: Derzsi Ottó
és Varga Domokos
Tóth Endre: *Gyermekkorom krónikája, emlékezések*****

1999

Anyanyelv, világnyelv – Bábel,
szerkesztette: Gergely Mihály
Varga Domokos: *Ritkaszerű magyar népmesék, 2. kiadás*
Dékány Kálmán: *A szív vására, novellák és színmű*
Katkó István: *Tabló babérlevelekből, portrék*

Kopré József: Móricz Zsigmond „mindenese” voltam, emlékirat

Varga Domokos: Nem születettünk szülőknek, pedagógiai esszék

Kuczka Péter: Seregek Ura, versek

Kuczka Péter: A torony, vers

Dékány Kálmán: Nőkön innen és túl, regény

Magvető A magyar irodalom élő könyve,

szerkesztette: Móricz Zsigmond

2000

Varga Domokos: Édesanyám sok szép szava, regény

Bárány Tamás: Zsibvásár, versek prózában, félpercesek

Kadosa Árpád: Károly-laktanyától a Don-kanyarig, emlékirat

Ünnepeink – műsorokra, köszöntőkre készülő könyve,

2. átdolgozott kiadás, szerkesztette: Varga Domokos

Ákody Zsuzsanna: Földanyácska gyermekei, regény

Dezséry András: Szabadítsatok meg az emlékeimtől, emlékirat

Hendi Péter: Rekviem egy jogászért, novellák, színművek

Kádár Ferenc: Levette kezét rólunk a Teremtő, versek

Benke László: Sértők és sériültek, regény

2001

Varga Domokos: Íróiskola – Tollforgatás mesterfokon, esszék

Varga Domokos: Tisztelt család -om -od -ja, novellafüzér

Gergely Mihály: Ébredj, emberiség! röpirat betven kiáltásban

Gergely Mihály: Vége a MŰVÉSZETnek?

Avagy: miért csiszolták a kőbaltákat? – esszék

Csontos Gábor: A boldogság korlátai, elbeszélések

Siklós László: Részeg halak, regény

Benke László: Halálig szomjazom, versek –

Szélvízvölgye, mese felnőtteknek

Szalay Károly: Fancsaliságok, publicisztika

Molnár Géza: Trombi, a kiselefánt, mese

Nagy Mihály Tibor: *Szomjazó madár*; versek
Ünnepeink – műsorokra, köszöntőkre készülő könyve,
szerkesztette: Varga Domokos, 3. kiadás

2002

Varga Domokos válogatott művei:

Víg játék – végjáték, búcsúkötet;

Kutyafülűek, novellák;

Ritkaszép magyar népmesék

Európa születése, esszé;

Herman Ottó, regény;

Fiúkfalva, regény

Bárány Tamás: *Államcsíny Paránában*, satírikus regény

Györffy László: *Pásztázó, magányerőből*, publicisztika

Bistey András: *A képviselő vidékre megy*, novellák

Illés Lajos: *Az Új Írás bősora*, Irodalmi történetek, emlékezők

2003

Benke László: *És hirtelen leszáll az este*,

Öregek menedéke, szociográfia

Bokor Levente: *Aranylázálom*, válogatott versek

Szalay Károly: *Fintorgások*, publicisztika

Molnár Géza: *Lángoktól ölelve*, regény

Bárány Tamás: *Rákóczi zászlai*, regény

Gergely Mihály: *A Kozmosz 15. törvénye*, fantasztikus regény

Csongor Rózsa: *A fekete bárászkendő*, novellák

Szőke Kálmán: *Szavak a némasághoz*, válogatott versek

Csák Gyula: *Egy május fejfájára*, válogatott novellák és kisregény

Varga Domokos: *Ritkaszép magyar népmesék*, 4. kiadás

Varga Domokos: *Nem születünk szülőnek*, pedagógiai eszék

Varga Domokos: *Víg játék – végjáték*, búcsúkötet

2004

Varga Domokos: *Kamaszkrónika – vallomások és tünődések*

Varga Domokos: *Ritkasép magyar népmesék*, 5. kiadás

Szuly Gyula: *A Krisztinaváros lovagjai*, regény

Nagy István: *Aki lemaradt a hajóról*, válogatott novellák

Gergely Mihály: *Az artista balladája*,

a szerző válogatása életművéből

Szalay Károly: *Arcok törött tükrökben*, regényes portrék

Illés Lajos: *Irodalmunkkal Európában*,

tanulmányok, emlékezések

Marafkó László: *Kukkoló*, kisregény

Sulyok Katalin–Siklós László: *Macska-életthalálharc*, regény

Tóth Endre: *A világ végén*, válogatott versek

2005

Benke László: *Veszteség*, válogatott versek

Ünnepeink – műsorokra, köszöntőkre készülők könyve,

3. átdolgozott kiadás, szerkesztette: Varga Domokos

Csanádi Imre: *Hajnali káprázat*, szerkesztette: Alföldy Jenő

Tamási Lajos: *Keserves fákhya*, válogatott versek,

szerkesztette: Benke László

Molnár Géza: *Csúcsok és szakadékok*, önéletrajzi regény

Varga Domokos: *Kamaszkrónika*, vallomások és tünődések

Varga Domokos: *Édesanyám sok szép szava*,

Kis magyar századelő, regény, 2. kiadás

G. Komoróczy Emőke: *A szellemi nevelés fórumai*, Kassák Lajos,

Tamási Lajos, Kárpáti Kamil körei, tanulmányok

Borbély László: *A lándzsa Longinusa*, *Az utca napos oldalán*,

két kisregény

Csontos Gábor: *A Hortobágy szélén*, Nádudvari beszélgetések

2006

Vargha Gyula: *A végtelen felé*, válogatott versek és fordítások,
szerkesztette Mészöly Dezső

Koncsek József: *A tájjal maradtam*, versek

Iszlai Zoltán: *A leányzó fekvése*, novellák

Ferdinandy György: *Chica – trópusi lány* – szociográfia

Alföldy Jenő: *Templomépítők, tanulmányok, kritikák*

Gombár Endre: *Hangyaháború*, ifjúsági regény

Vérrel virágzó 1956 – *ötven magyar költő versei* – második, bővített kiadás,
szerkesztette: Benke László

2007

Gergely Mihály: *Hatalomvágy–balálveszély*,
naplórészletek, versek

Baán Tibor: *Papírmózi*, válogatott versek

Gáll István: *A napimádó*, regény

Marafkó László: *Litera-túra*, cikkek, tárcák, interjúk

Benke József: *Az ó- és középkor egyetemei*, művelődéstörténet

2008

Kiss Dénes: *Hódoaltság*, versek

Koncsek József: *Formáért sóvárgó*, versek

Baán Tibor: *Fékezett habzás* – jegyzetek és kommentárok

Borbély László: *Üzenet a ringből*, novellák

Illés Lajos: *Az író magántörténelme*, emlékezések, krétarajzok

Vérzár Éva: *Mire megvirrad* – mai székely balladák

Varga Domokos: *Ritkaszép magyar népmesék*, 7. kiadás

Benke László: *Otthonkereső*, regény

2009

Móricz Zsigmond: *Szegény emberek*, válogatott novellák,
szerkesztette: Benke László

Varga Domokos: *Kutyafülűek*, novellafüzér
Baán Tibor: *Konstelláció* – Kollázsok és haikuk –
Zsila Ágnes: *Sötétségre ébredve*, regény
Ákody Zsuzsa: *Zazi* – Történet egy szerelemről – regény

2010

G. Komoróczy Emőke: *A „tűrt” és „tiltott” batárán*
Az elmúlt félszázad háttérbe szorított alkotóiról, tanulmányok
Baán Tibor: *Nagylátószög* – kritikák –
Egy homo politicus itthon, Európában és Amerikában –
Kovács Imre élete és munkássága –
szerkesztette: Molnár M. Eszter
Gittai István: *Sóhajobeliszk*, versek
Jasper Gyula: *A mindenség batárán*, versek
Saáry Éva: *Olajtornyok az Egyenlítő alatt*, emlékezések
Probászka László: *Mikor a fűrészgépek a madarak nyelvét kívágták*, versek
Gazda József: *A megpecsételt vég* – Kilencven év Erdély földjén
– interjúk
Kesselyák Péter: *Túl a Kinai Nagy Falon*, emlékirat

2011

Gazda József: *A harmadik ág* – Magyarok a szétszórátottságban,
I. kötet: *Az idők árjában*, II. kötet: *Félszáz ország*, szociográfia
Baán Tibor: *Visszajátszás*, versek
Benke László: *Az Élet szerelme*, versek

2012

Baán Tibor: *Gyűjtemény*, versek
Tertinszky Edit: *Rádiós emlékek* – olvasmányélmények
Gödény Endre: *Tájékozás a tájban*, Szellemi-lelki révkalauz

2013

Székely Dezső: *Amíg szól a harang*, válogatott versek

Kálmán Mária: *Drámák*

Bozók Ferenc: *Kortársalgó – Beszélgetések XXI. századi magyar költőkkel*

Borbély László: *Feszület a ring felett* – novellafüzér

Varga Domokos: *Édesanyám sok szép szava*

– *Kis magyar századelő* – válogatott művek

Benke László: *Hová lett aranytrombitád?* – válogatott versek

2014

Somogyi Imre: *Kertmagyarország felé*

Pomogáts Béla: *Varázskörben*, tanulmányok és előadások

Baán Tibor: *Szénszüret*, versek

Prohászka László: *Tejúttra néző ablak*, versek

Varga Domokos: *Ritkaszerű magyar népmesék*, válogatott művek

Kálmán Mária: *Zsarát*, válogatott versek

Benke László: *A szerelem erőterében*, versek

Gazda József: *Vezényelt történelem*, sorsregény

2015

Varga Domokos: *Tisztelt család-om, -od, -ja*, válogatott művek

Gombár Endre: *Végítélet előtt*, regény

Pöcze Zoltán: *Déjà vu*, regény

Varga Domokos György: *Tévé a tanyán*, elbeszélő költemény

Neszmélyi Károly: *Népi írók, népi irodalom*, tanulmányok

Vérzár Éva: *Anyország ülében*, regény

Pomogáts Béla: *Magyar Erdély*, tanulmányok

Baán Tibor: *Névmások*, miniesszék

2016

Vicei Károly: *Adomás históriák és álmok*

Kónya Lajos: *Válogatott versek*

Varga Domokos György: *Bilbebolha* – beavató mesefüzér

Benke László: *A megőszült kert*, versek

A kötetek megrendelhetők

a 06-20-574-05-45-ös telefonszámon,

a Hét Krajcár Kiadó címén, levélben és személyesen:

Benke László,

Magyar Írószövetség 1062 Budapest, Bajza u. 18.,

e-mailen: hetkrajcar@t-online.hu

honlapunkon: www.hetkrajcar.hu

Tartalom

Szenvedéstörténetiünk	5
---------------------------------	---

VEZÉRLŐ CSILLAGUNK VESZTÉN

<i>Ki a kertbe!</i>	15
<i>Ásó a kertben</i>	16
<i>Romlott házamboz</i>	18
<i>Szemlélem a házam</i>	19
<i>Hétvégeken, létvégeken</i>	21
<i>Ketten a forrásnál</i>	22
<i>Éva csókja</i>	23
<i>Mariann, Van-Van, Éva</i>	24
<i>Kívül</i>	25
<i>A megvetettek</i>	27
<i>Nem a halál a legrosszabb</i>	28
<i>Ima hajnali órán</i>	29
<i>Majdnem elbitttem</i>	30
<i>Szerelemvirág</i>	32
<i>Virág a roncs társadalomra</i>	33
<i>Forró köveken</i>	36
<i>Vádbeszéd</i>	37
<i>Gyere!</i>	40
<i>Elűztem</i>	41
<i>Torzul lelkem</i>	42
<i>Merengés</i>	43
<i>Őszi levélhullásban</i>	44
<i>Szilvafalányok</i>	45
<i>Hóhullásban</i>	46
<i>Úgy vagyok, mint a magyarok</i>	47
<i>Feslett</i>	48
<i>Magyar demokrácia</i>	49

<i>Magányomban veled</i>	50
<i>Őszi lombba rejténém</i>	51
<i>A szentkirályi réten</i>	52
<i>Bűntudat</i>	53
<i>Kerten innen, kerten túl</i>	54
<i>A bujkáló csillaghoz</i>	56

A SZABADULÁS IRÁNYA

<i>Vállalás és szembeszegülés</i>	59
<i>Merülésünk őszi kertben</i>	61
<i>Az légy, aki gyermeknek voltál</i>	63
<i>Ha már nem látom a Napot</i>	64
<i>Borús napon</i>	65
<i>Fecskék</i>	66
<i>Érvem Isten létezése mellett</i>	67
<i>A cinikus idegenek igaza</i>	68
<i>Hazánk, Magyarország</i>	69
<i>Az újabb népvándorlásra</i>	70
<i>Ádvent Bécsben</i>	72
<i>A fegyverkovács dilemmája</i>	78
<i>Vershalál az úton</i>	80
<i>Jön a vihar</i>	82
<i>Őszi gyümölcsösünkben</i>	83
<i>Villámfénynél</i>	84
<i>Golyóálló</i>	85
<i>Ketten</i>	86
<i>Őszi napfényben</i>	87
<i>Ifjú Hegedűs Lórántnak</i>	88
<i>Szeretni, szeretni, szeretni!</i>	89
<i>A szégyentelenekhez</i>	91
<i>Hát te?</i>	92

<i>A szabadulás iránya</i>	94
<i>A megváltás reménye</i>	96
<i>Hazámhoz, karácsonykor</i>	97
<i>Hívogató</i>	98
<i>Lélekrontók mocskában is</i>	101
<i>Sötétből fénybe</i>	102
<i>Akivel reggelente harmatot szedtem</i>	103
<i>Anyám, apám, fiaim s az unokák</i>	104
<i>Csillagpor a porban</i>	105
<i>Időm múlása</i>	106
<i>Magányom Istenéhez</i>	107
<i>Bűvölő</i>	108
<i>Tavas, 2016</i>	109
<i>Mit csinálsz?</i>	110
<i>Az utolsó szó jogán</i>	111
<i>Mint a magyar nép</i>	112
<i>Aztán csak aludj</i>	113
<i>A példaadók</i>	114
<i>Hamarosan</i>	116
<i>A kirándulás végén</i>	117
<i>Egry József: Táj fákkal</i>	118
 <i>Botz Domonkos: Interjú Benke Lászlóval</i>	 121
 <i>A Hét Krajcár Könyvei</i>	 141
 <i>Tartalom</i>	 151

Benke László újabb kötete életösszegzésként (is) olvasható, korábbi témáit mintegy átértékeli az Idő távlatából, s léttapasztalatai fényében erősebb hangsúlyt ad azoknak az élményeknek, amelyek egész útján végigkísérték. Ezek az élmények alakították időskori költészetét – belőlük építkezik mindmáig. A kert – gyermekkora színtere, a szülői ház szeretetteljes légköre – ma is lelket tápláló erő a számára. Innen indult és ide tért vissza (bár nem ugyanabba a faluba), megöszülve, de hű maradvány a becsületes, dolgozó, igazságkereső emberek világához, lírájának forrásához, eszméinek eredendő okához és céljához. Valóban virágozzék minden virág, szabadon és boldogan, Magyarországon és a világ minden kertjében. Azoknak a fejét se vágják le, akik túlnőnek, túlbokrosodnak a szabályokon, hogy az ember és a kertje túlélhesse a társadalom és a természet mostanában túl sűrű és túl súlyos csapásait. Adján Isten, hogy a sok-sok kis kertből egyszer még kivirágozzék Magyarország.

G. Komoróczy Emőke

Benke László versgyűjteménye önéletírás, világnézet, hitvallás, istenkeresés egy időben. Önéletírás annyiban, hogy felvillantja benne saját életét, családjáét (szüleinek, fiainak, unokáinak életét), színes ecsettel megfesti a maga arcképét, szerelme arcképét. Világnézet annyiban, hogy elutasítja a mértéktelen egyenlőtlenséget, s ennek következményét, az áldemokráciát, a diktatúrát, a kizsákmányolást, ugyanakkor lándzsát tör az emberek egyenlősége, a demokrácia, a szabadságeszmények, a nemzet mellett. Hitvallás annyiban, hogy mindezt őszintén, megfontolások nélkül teszi. Isteneresés pedig annyiban, hogy segítségül hívja Istent egyrészt magánélete, másrészt elbivatottsága küzdelmeihez. Kötetének különösen megragadó versei szerelni lírája. A könyv versről versre haladva emelkedik ki a sötét, a borús, a pesszimizisztikus hangütések világából a fény felé.

Gombár Endre

1780 Ft